

CESTY
SPOLOČENSTVA
A DIALÓGU

ekklesia

ek

Duch
a Cirkev

HUBERTUS BLAUMEISER

CARLOS GARCÍA ANDRADE CMF Cirkev v meniacej sa epoche

CHIARA LUBICHOVÁ Mám jeden sen

PÁPEŽ FRANTIŠEK Mať účasť na budúcnosti

PIERO CODA Čo Duch hovorí Cirkvi

CALLAN SLIPPER Využiť si sandále pred „svätou zemou“ druhého

SUSANA NUINOVÁ Vnímavosť na život s druhými

ANDREW GIMENEZ RECEPCION Duch Svätý na ceste našich cirkví

KLAUS HEMMERLE Profil Cirkvi zajtrajška

FABIO CIARDI OMI Charizmy a zasvätený život

MARIA VOCEOVÁ Pavol VI.: prorok, apoštol, sprostredkovateľ

MARINA MOTTAOVÁ SBG Charizmy – tvorcovia kultúry

CARLOS GARCIA ANDRADE CMF Vždy je „hodina laikov“

MARIA DO SAMEIRO FREITASOVÁ Komunita sa rodí zo žitého Božieho slova

INNOCENT THIBAUT NDORERAHO Cirkev ako rodina a malé kresťanské spoločenstvá

ENRIQUE CAMBÓN Duch dnes hovorí: synodalita

8 APRÍL
AUGUST
2025/2

Vydavateľstvo
Nové mesto

CESTY
SPOLOČENSTVA
A DIALÓGU

ekkklesia

ek

č. 8 - ročník 3 (2025/2)

Časopis *Ekklesia* je medzinárodným projektom. Vychádza v trojmesačných intervaloch v rôznych formách a jazykových verziách, počnúc talianskou. Vyjadruje a podporuje komplementárnosť charismatického a služobného rozmeru Cirkvi vo svetle učenia Druhého vatikánskeho koncilu. Pozýva kráčať a spoločne sa angažovať v hľadaní spôsobov komunikácie evanjeliového poslania dnešným mužom a ženám. Čerpajú z starých a nových chariziem, časopis sa obzvlášť obracia na kňazov, pastoračných pracovníkov, animátorov a ostatných, ktorí pracujú v oblasti cirkevného života, aby im slúžil ako zdroj inšpirácie, nástroj formácie či pomôcka pre pastoračné pôsobenie.

Medzinárodná redakcia

Hubertus Blaumeiser (riaditeľ),
Carlos García Andrade, CMF, Enrique Cambón,
Else Castellittová, Maria do Sameiro Freitasová,
Mervat Kelliová, Oreste Paliotti, Heike Vesperová

Slovenská redakcia

Ludovít Pokojný (zodpovedný redaktor),
Miroslav Dancák, Cyril Dunaj,
Alena Piatrová

Finančne podporené
kňazmi z Hnutia fokoláre.

Preklad

Alexander Knorr, Jaroslav Mujgoš,
Katarína Páleniková, Vladimír Stahovec

Jazyková úprava

Emilia Mihálová

Grafická úprava a sadzba

José Carlos Isla, Jozef Turlík, Peter Blaho

Vydavateľ

Vydavateľstvo Nové mesto, s. r. o.
Cablkova 10, 821 04 Bratislava
IČO: 31377424
www.nm.sk/ekkklesia
ekkklesia@nm.sk
ISSN 2730-0706 (tlačný)
ISSN 2989-3607 (online)

Tlač

Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov

Podpora

Ročná podpora 30 €
IBAN: SK35 1100 0000 0029 4906 1968

Vydavateľstvo
Nové mesto

PAY by square

Cirkev v meniacej sa epoche

Hubertus
Blauemeiser,

Carlos García
Andrade CMF

Cirkvou neotriasa len kríza prípadov zneužívania, hoci tie sú tak bolestivé a neznesiteľné. Oveľa viac sa chveje pre skutočnosť, že znenie scenárov, podľa ktorých žijeme, sa nám odhaľuje v čoraz tesnejšom predstihu pred tým, ako sa ich realita naplní. Pociťujeme to nielen v Katolíckej cirkvi. „Ohlasovanie Božieho kráľovstva dnes vo svete pokračuje v rýchlom sa meniacich situáciách,“ konštatuje dokument *Cirkev: na ceste k spoločnej vízii*, ktorý v roku 2013 vydala Ekumenická komisia Viera a konštitúcia. Uznáva, že niektoré okolnosti „obzvlášť spochybňujú poslanie Cirkvi a jej sebaepochopenie“: od náboženského pluralizmu po skúsenosti mladých cirkví, od šírenia globálnej sekularizovanej kultúry po rozmach médií (porov. č. 7).

Je ťažké odhadnúť, koľké ľudské, sociálne, kultúrne, a teda aj pastoračné výzvy nám ešte prinesie globalizácia, rastúca urbanizácia a digitálna revolúcia alebo to, čo sa nazýva časom post-pravdy, nehovoriac o mnohých formách útlaku a nespravodlivosti, problémoch životného prostredia, kríze demokracie. Pápež František jasnozrivo poznamenal, že *nežijeme epochu zmien, ale zmenu epochy*. A to má nečakaný dôsledok: ako Boží ľud sme povolani kráčať po celkom nových cestách.

Z toho vyplýva potreba reformy. Je potrebné viac ako jednoduché prispôbenie sa obmeneným okolnostiam: musíme v nich rozoznať hlas Ducha – to, čo chce dnes Duch povedať Cirkvi, ba celej kresťanskej ekuméne. Áno, táto reforma si vyžaduje mentálne aj štrukturálne úpravy. Avšak predovšetkým si nárokuje čosi úplne nepoznané – máme *novým spôsobom vyjsť z pôvodnej komunitnej podoby, ktorú sme dostali v ukrižovanom a zmŕtvychvstalom Kristovi*, teda z radikálnosti jeho evanjelia.

Tým, čo dnes stráca svoju po stáročia neoblomnú pevnosť, v skutočnosti nie je evanjelium a jeho posolstvo, ani Cirkev vo svojej hlbokjej podstate Božieho ľudu, v ktorom sa odráža spoločenstvo Boha Trojice a ktorý je prítomný a pôsobí v ľudstve (porov. *Lumen gentium*, 4). Skôr sa ukazujú limity určitých cirkevných paradigiem, teda spôsobov prevedenia kresťanstva do náuky a jeho konkretizácie v pastoračných metódach, ktoré boli dlho účinné, avšak viac, než sme si to uvedomovali, podmienené charakteristikami doby, ktorá je už odlišná od tej súčasnej.

Benedikt XVI. v knihe *Svetlo sveta* poznamenal, že dnes sa musíme „naozaj snažiť povedať to podstatné, ale povedať to novými slovami“; podať poklad viery „takým spôsobom, aby sa v sekularizovanom svete mohol stať slovom pre tento svet“. Ide o to, aby sme dokázali „zostať pevne ukotvení v Božom slove ako v tom rozhodujúcom, no zároveň dať kresťanstvu tú jednoduchosť a hĺbku, bez ktorých nemôže pôsobiť.“

Práve v znamení tohto dobrodružstva ponúkame ďalšie číslo časopisu *Ekklesia – Cesty spoločenstva a dialógu*, tentokrát na tému *Duch a Cirkev*. Vo svetle konkrétnych skúseností a zamyslení sa snažíme ukázať prínos všetkých zložiek Božieho ľudu a podporiť tak plodnú interakciu medzi generáciami s ich vlastnými charizmami v usporiadaní miestnej Cirkvi (farnostiach a diecézach).

¹ P. Seewald, Benedikt XVI. – Unikátny rozhovor, *Svetlo sveta. Pápež, Cirkev a znamenia čias*, Vyd. Don Bosco, Bratislava 2011.

Mám jeden sen

Chiara Lubichová

Chiara Lubichová bola privilegovanou svedkyňou pôsobenia Ducha Svätého ako kvasu jednoty na rozsiahlych horizontoch života ľudstva. Na prahu tretieho tisícročia napísala tento článok pre časopis *Città Nuova*, ktorý bol znovu publikovaný v knihe Ch. Lubichová, *Duch Svätý*, zost. F. Gillet a R. Silva, Nové mesto, Bratislava 2018.

Keď pozorujem, čo Duch Svätý urobil s nami a s mnohými inými duchovnými a sociálnymi „dielami“, ktoré dnes pôsobia v Cirkvi, môžem len dúfať, že bude konať znova a stále s rovnakou veľkorysťou a veľkodušnosťou.

Vzťahuje sa to nielen na nové diela, ktoré sa narodia z jeho lásky, ale aj na rozvoj už existujúcich, ako je to naše.

Pre našu Cirkev ako Kristovu nevestu snívam, že bude horlivejšia. Snívam o Cirkvi, ktorá sa ukáže svetu krajšia, svätejšia, charismatickejšia, viac podobná Márii ako svojmu vzoru (viac mariánska), dynamickejšia, rodinnejšia, dôvernejšia a viac prispôbena Kristovi, svojmu Ženíchovi. Snívam o Cirkvi ako o majáku ľudskosti. A snívam o tom, že sa v nej bude vyskytovať svätosť ľudu, akú sme ešte nikdy nevideli.

Snívam o tom, že bratstvo, ktoré ožíva vo svedomí miliónov ľudí a stále viac sa šíri na zemi, sa zajtra, v období po roku 2000, stane všeobecnou, univerzálnou skutočnosťou.

Vďaka tomu snívam o ústupe vojen, bojov, hladu, tisícov podôb zla sveta.

Snívam o stále intenzívnejšom dialógu lásky medzi cirkvami, aby sme videli, ako sa približuje vytvorenie jednej Cirkvi.

Snívam o prehlbovaní živého a aktívneho dialógu medzi ľuďmi najrozličnejších náboženstiev, ktoré spája láska, „zlaté pravidlo“ prítomné vo všetkých ich posvätných knihách.

Snívam o vzájomnom obohacovaní a zblížovaní sa rôznych kultúr sveta, aby tak priniesli začiatok kultúry, ktorá bude vyzdvihovať tie hodnoty, ktoré vždy boli skutočným bohatstvom jednotlivých národov, aby sa presadili ako globálna múdrosť. (...)

Snívam o vzťahoch, ktoré budú postavené na evanjeliu, a to nielen medzi jednotlivcami, ale aj medzi skupinami, hnutiami, náboženskými a svetskými združeniami; medzi národmi, medzi štátmi, aby človek považoval za logické milovať vlasť druhého ako svoju vlastnú. Je logické usilovať sa o univerzálne spoločenstvo dobier, prinajmenej ako o cieľ, ktorý chceme dosiahnuť.

Snívam o zjednotenom svete v rozmanitosti ľudí a národov, ktoré sa budú mať navzájom v úcte a budú sa riadiť solidaritou.

A tak už teraz snívam o predzvesti nových nebies a novej zemi. Snívam o tom intenzívne. Máme však pred sebou celé tisícročie, aby sme to videli uskutočnené.

Z úvodného príhovoru na Synode o mládeži 2018

Mať účasť na budúcnosti

Pápež František

Slová plné mimoriadneho zmyslu a nadšenia niekedy dokážu zablokovať uvažovanie o ich praktickom uvedení do života. Tak je to napríklad aj so slovom „synodalita“. To, čo konkrétne znamená a aké postoje jeho význam predpokladá, objavujeme len pomaly. „Synodalita“ sa zdá byť samozrejmi, avšak treba o nej v pokoji uvažovať a hlboko ju skúmať. V príhovore pápeža Františka k synode s názvom *Mladí ľudia, viera a rozlišovanie povolania*, ktorá sa konala v roku 2018, k tomu nachádzame zaujímavé objasnenia. Preto prinášame niekoľko úryvkov z tohto posolstva. Okrem slov o synodálnom procese tu pápež približuje aj typický spôsob, ako byť Cirkvou v súčasnosti.

Stojí za to mať Cirkev ako matku, ako učiteľku, ako domov, ako rodinu, ktorá je schopná napriek ľudským slabostiam a ťažkostiam žiariť a odovzdávať nadčasové Kristovo posolstvo; stojí za to držať sa loďky Cirkvi, ktorá aj v nemilosrdných búrkach sveta naďalej ponúka útočisko a pohostinnosť všetkým; stojí za to počúvať jeden druhého; stojí za to plávať proti prúdu a pripútať sa k vysokým hodnotám ako je rodina, vernosť, láska, viera, obeta, služba, večný život. (...)

Synoda, ktorú prežívame, je obdobím spoločnej účasti. Preto by som chcel na začiatku cesty synodálneho zhromaždenia vyzvať všetkých, aby hovorili s odvahou a *paréziou*, to znamená, aby integrovali *slobodu, pravdu a lásku*. Iba dialóg nám môže pomôcť rásť. Úprimná a transparentná kritika je konštruktívna a pomáha, zatiaľ čo zbytočné reči, klebety, domnienky či predsudky napredovaniu zabraňujú.

Odva ha hovoriť sa musí spájať s pokorou počúvania. Na pred-synodálnom stretnutí som mladým povedal: „Ak hovorí niekto, kto sa mi nepáči, musím ho viac počúvať, pretože každý má právo byť vypočutý, tak ako má každý právo hovoriť.“ (...)

Synoda musí byť cvičením sa v dialógu predovšetkým medzi tými, ktorí sa na nej zúčastňujú. A prvým ovocím takéhoto dialógu je, že každý sa otvorí novosti a prípadnej zmene vlastného názoru vďaka tomu, čo počul od iných. (...) Cíťme slobodu prijímať a chápať iných, a tak meniť svoje presvedčenia a postoje: je to znamením veľkej ľudskej a duchovnej zrelosti.

Synoda je cirkevným precvičovaním sa v rozlišovaní (...). Rozlišovanie je metóda a zároveň cieľ, ku ktorému kráčame: vychádza z presvedčenia, že Boh pôsobí v dejinách sveta, v udalostiach života, v ľuďoch, ktorých stretávam a ktorí ma oslovujú. Preto sme povolaní počúvať, čo nám Duch naznačuje, a to spôsobmi a smermi, ktoré sú často nepredvídateľné. (...)

Sme znamením Cirkvi, ktorá počúva a kráča. (...) Táto synoda má príležitosť, úlohu a povinnosť byť znamením Cirkvi, ktorá nazaj počúva, ktorá sa nebojí interpelácií tých, s ktorými sa stre-

táva, ktorá nemá vždy vopred pripravenú odpoveď. Cirkev, ktorá nepočúva, sa ukazuje ako uzavretá voči novinkám, uzavretá voči Božím prekvapeniam a nebude dôveryhodná, najmä pre mladých ľudí, ktorí sa od nej nevyhnutne odvrátia, namiesto toho, aby sa k nej priblížili.

Zbavme sa predsudkov a stereotypov (...): keď si myslíme, že už vieme, kto je ten druhý a čo chce, potom máme problém vážne počúvať. Medzigeneračné vzťahy sú terénom, kde sa predsudky a stereotypy zakoreňujú s takou príslovečnou ľahkosťou, že si to často ani nevedomujeme. Mladí ľudia sú v pokušení považovať dospelých za zastaraných; dospelí sú v pokušení považovať mladých ľudí za neskúsených: vedia, akí sú a predovšetkým, akí by mali byť a ako by sa mali správať. To všetko môže byť veľkou prekážkou dialógu medzi generáciami. (...)

Dospelí by mali prekonať pokušenie podceňovať schopnosti mladých ľudí a posudzovať ich negatívne. (...) Na druhej strane by mali mladí ľudia prekonať tendenciu nepočúvať dospelých a považovať starších za „neaktuálnych a nudných“ a nezabúdať, že nie je rozumné chcieť vždy začínať od nuly, akoby sa život začínal iba od každého z nich. V skutočnosti starší ľudia napriek svojej fyzickej slabosti vždy zostávajú pamäťou našej ľudskosti, koreňmi našej spoločnosti, „pulzom“ našej civilizácie. Pohrdať nimi, zavrhnúť ich, zatvárať ich do izolovaných rezervácií alebo sa im vyhýbať znamená podľahnúť mentalite sveta, ktorá naše domovy požiera zvnútra. Zanedbávať pokladnicu skúseností, ktoré každá generácia dedí a odovzdáva ďalším, je proces vlastnej deštrukcie.

Preto je na jednej strane potrebné rozhodne prekonať pohromu klerikalizmu (...). Zhromaždenie, ako je toto, je nevyhnutne vystavené pokušeniu klerikalizmu, i keď to nemusíme chcieť. Klerikalizmus vyrastá z elitárskej a vylučujúcej vízie povolania, ktorá v prijatej službe vidí moc a autoritu, ktorú treba vykonávať a ktorou byť, a nie nezištnú službu, ktorú treba ponúknuť. Takéto vnímanie vedie človeka k domnienke, že sa nachádza v skupine, ktorá má všetky odpovede a už nemusí nikoho počúvať a nič sa učiť. *Klerikalizmus je zoranosť a koreň toľkých ziel v Cirkvi:* za tie musíme pokorne prosieť o odpustenie a predovšetkým vytvoriť podmienky, aby sa neopakovali.

Na druhej strane však treba liečiť vírus sebastačnosti a unáhlených záverov mnohých mladých ľudí. Jedno egyptské príslovie hovorí: „Ak nemáš doma starca, kúp si ho, lebo ho budeš potrebovať.“ (...)

Súčasnosť, aj tá cirkevná, sa zdá byť zaťažaná prácou, problémami, bremenami. Viera však hovorí, že je to aj *kairos*, v ktorom nám Pán prichádza v ústrety, aby nás miloval a povolal k plnosti života. Budúcnosť nie je hrozbou, ktorej sa treba obávať, ale je to čas, ktorý nám Pán sľubuje, aby sme mohli prežívať spoločenstvo s ním, s našimi bratmi a sestrami a s celým stvorením. (...)

Zaviažme sa teda, že sa budeme snažiť *zúčastňovať budúcnosti* a že z tejto synody vzíde nielen dokument – ktorý spravidla málokto číta a ktorý mnohí kritizujú – ale predovšetkým konkrétne pastoračné predsavzatia, schopné naplniť úlohu samotnej synody, a to *umožniť vyklíčiť snom, vzbudiť prorockú a víziu, rozkvoitnúť nádejam, podnietiť dôveru, obviazať rany, nadviazať vzťahy, vzkriesiť úsvit nádeje, učiť sa jeden od druhého a vytvoriť pozitívnu predstavivosť*, ktorá osvieti mysle, zahreje srdcia, obnoví silu v rukách a inšpiruje mladých ľudí – všetkých mladých ľudí, nikoho nevyneímajúc – víziou budúcnosti naplnenej radosťou z evanjelia.

Aké sú cesty, po ktorých by sme sa mali vydať?

Čo Duch hovorí Cirkvi

Piero Coda

V kontexte súčasnej transformácie epochy prežívame v Cirkvi výnimočné obdobie, ktoré vyzýva Boží ľud, aby sa obnovil, a to nie obyčajným prispôbením sa duchu doby, ale tým, že pod vplyvom Ducha Svätého znovu začne od radikalizmu evanjelia.

Aké sú však cesty, sčasti starodávne a sčasti nové, po ktorých sme povolaní kráčať?

O tom hovorí teológ Piero Coda, generálny sekretár Medzinárodnej teologickej komisie a bývalý rektor Univerziténeho Inštitútu Sophia v Loppiane, neďaleko Florencie. Po jeho príspevku budú nasledovať tri pohľady: zo sveta ekumenizmu, z Latinskej Ameriky a z Ázie. Pokiaľ ide o Afriku, odkazujeme na článok na str. 43.

Duch Svätý naďalej hovorí k Cirkvi na jej ceste dejinami. A pokračuje v tom nielen tým, že pripomína a nanovo dáva zaznieť Ježišovým slovám, ani len tým, že oživuje ich význam a nalievavosť. Duch Svätý hovorí Cirkvi aj prostredníctvom volania tých, ktorí trpia a sú zranení, tých, ktorí sa dovolávajú, a tých, ktorí hľadajú; robí to prostredníctvom mlčaní a očakávaní, ktoré sú často výrečnejšie ako akýkoľvek prejav; skrz nevyslovené náreky, ktoré mnohí – a napokon všetci – uchovávajú hlboko v sebe a chcú ich rozlúštiť.

▲ Pouvolanie ku konverzii

Ak dnes zameriame pozornosť na podobu Cirkvi – Cirkvi, ktorá nie je a ani sa necíti byť iná ako ľudstvo, ktorého je súčasťou, ale svoje radosti a nádeje, bolesti a úzkosti prežíva v Ježišovi Kristovi (porov. GS, 1) – naplní nás protichodný pocit.

Na jednej strane je to pocit radosti a zápalu: z toho, ako sa veci dali znova do pohybu a my dýchame do pľúc čerstvý, nový vzduch. No na druhej strane je to pocit bolesti, ba až sklúčenosti, ak si čo i len na chvíľu všimneme zotrvačnosť určitého stavu pokoja, odpor niektorých a ich bojové reakcie, ktorí – i keď v menšine – robia veľký hluk a dezorientujú myseľ; alebo ak sa pozrieme na pohromy, ktoré ubližujú životu Cirkvi a ktoré sa jedna po druhej vynárajú a silno bubnujú na poplach.

A tu treba dať pozor, lebo ak budeme zrelo a komunitne premýšľať nad týmto rozporuplným pocitom – ktorý treba prijať, očistiť a preniknúť doň vo viere – môžeme ovládnuť schopnosť rozoznať slová, ktorými Duch dáva zaznieť svojmu hlasu.

Vari nezačal pápež František – svojím magistériom slov, gest a štýlu – novú etapu na ceste Božieho ľudu? Iste, osvojil si smerovanie vyjadrené Druhým vatikánskym koncilom v jeho mnohorakých a vzájomne prepojených líniách, ale pretavil ho

do rozhodného a účinného konania, ktoré na rôznych frontoch cirkevného poslania nenechávalo veci rovnaké, akými predtým boli. Reality v Cirkvi uviedol do pohybu, poprepájal ich s ich pôvodnou evanjeliovou energiou, donútil ich premýšľať a hýbať sa s tvorivou vernosťou. Bolo zrejmé, že príchod udalosti takéhoto rozsahu – vzhľadom na význam, aký má charizma a služba rímskeho biskupa pre univerzálnu Cirkev – nenechá nič a nikoho na pokoji.

Odpor a reakcie na takúto vlnu obnovy – prihliadajúc aj na určité percento nutných nedorozumení – v konečnom dôsledku odhaľujú to, čo je v stávke pri tejto premene vychádzajúcej z realizácie a aktualizácie koncilovej reformy. Hoci majú vykonané činy a dosiahnuté výsledky neoceniteľnú hodnotu a usadili sa na mnohých úrovniach cirkevného fungovania (od znovuobjavenia komunitného vedomia Božieho ľudu až po liturgickú reformu, od re-aktívácie biskupskej kolegiality až po účasť laikov na cirkevnom poslaní, od experimentovania s novou formou prítomnosti kresťanského spoločenstva v spoločnosti až po nové hranice dialógu), predsa tento proces vyvoláva dojem čohosi nedokončeného, niečoho, čo by malo ďalej pokračovať.

Akoby sme uviazli uprostred brodu: nedá sa vrátiť späť (čo by si želali tí, ktorí sa naozaj nachádzajú mimo času Božieho i ľudského), ale nedá sa ani vyslobodiť a pohnúť sa vpred.

Strašné pedofilné škandály, zneužívania a konflikty moci v cirkevnom podsvetí na strane jednej a na strane druhej urážlivé a zúrivé obviňovania proti magistériu pápeža Františka zjavne prezradili, že nemožno podceňovať túto situáciu v Cirkvi, ktorú Duch naliehavo vyzýva, aby sa bez strácania času obrátila a reformovala.

▲ Zapojenie celého Božieho ľudu

Keď pápež František v *Liste Božiemu ľudu* (20. augusta 2018) – ktorý vznikol práve z intenzívnej, takmer neznesiteľnej hanby a utrpenia spôsobeného „sexuálnym zneužívaním, zneužívaním moci a svedomia, ktorého sa dopustil značný počet klerikov a zasvätených osôb“ – zdôraznil, že „rozmer a rozsah udalostí si vyžaduje, aby sme sa tejto skutočnosti chopili *globálnym a komunitným spôsobom*“, mal odvahu dotknúť sa tejto veľkej rany a zároveň aj jasne naznačil cestu k jej uzdraveniu.

Hrozná skúška, ktorá postihla aj veľkú časť katolíckeho kléru – a tým aj život celých miestnych cirkví – jasne a zreteľne vraví, že určitý model formácie a vykonávania služby Bohu zasvätených osôb, ako aj určitý spôsob chápania a riadenia Cirkvi mal už definitívne skončiť a tam, kde ešte pretrváva, hrozia nekalé zvrátenosti, ktoré deformujú identitu a poslanie Cirkvi a zahmlia jej tvár Kristovej nevesty. Nemožno ďalej prišívvať nové záplaty na roztrhané šaty! Je potrebná zmena šiat! Ako sa vyjadril Druhý vatikánsky koncil: posvätný stav (kňazstvo) treba umiestniť na živú cestu Božieho ľudu, ktorý „vychádza z tábora“ (porov. *Hebr 13, 13*).

Nebolo práve toto tým, o čo žiadal pápež František? „Je potrebné, aby sa každý pokrstený človek,“ napísal v spomínanom *Liste*, „cítil zapojený do cirkevnej a sociálnej premeny, ktorú tak veľmi potrebujeme. Táto premena si vyžaduje osobné a komunitné obrátenie a vedie nás k tomu, aby sme sa pozerali tým istým smerom, ktorým sa pozerá Pán (...). Nie je možné predstaviť si premenu cirkevného konania *bez aktívnej účasti všetkých zložiek*

Božieho ľudu. Ba čo viac: zakaždým, keď sme sa snažili vytlačiť, umlčať, ignorovať, zredukovať na malé elity Boží ľud, vybudovali sme spoločenstvá, programy, teologické rozhodnutia, spirituality a štruktúry bez koreňov, bez pamäti, bez tváre, bez tela, a napokon bez života.“

▲ „Zmysel pre vieru“ a „charizmatické dary“

Taká je diagnóza situácie a s ňou aj cesta terapie, pomocou ktorej sa môže podať zahojiť rany a vykročiť na správnu cestu tým, že svoj pohľad necháme preniknúť Kristovým pohľadom na Cirkev a dejiny.

Duch dnes volá všetky zložky Božieho ľudu – v mimoriadnom bohatstve povolání, chariziem, služieb, zručností a kultúrnych prejavov, ktoré ho charakterizujú –, aby spoločne kráčali po ceste obnovy: po ceste spoločnej skúsenosti, ktorú treba zdieľať so všetkými, po ceste radosti, ktorá pramení zo slobody a bratstva, ktoré nám daruje Ježiš. Z tohto dôvodu, ako dôrazne pripomínal pápež František, musíme s láskou načúvať volaniu ľudu až do tej miery, aby sme v ňom rozoznali Boží hlas, a načúvať Božiemu srdcu až do tej miery, aby sme v ňom vnímali milosrdnú ozvenu volania Božieho ľudu.

Nastal čas, kedy musíme počúvať všetkých, viesť dialóg so všetkými a spoločne rozlišovať.

Koncilové učenie o *sensus fidei* – zmysle pre vieru, ktorým je obdarený každý Ježišov učeník (porov. *LG*, 12), nás vyzýva, aby sme si vyzuli sandále pred „posvätnou zemou“ druhého človeka (porov. *EG*, 169). A to platí nielen pre oblasť cirkevného života a pre ohlasovanie a svedectvo evanjelia, ale aj pre aktívnu a účinnú prítomnosť Ježišových učeníkov v živej štruktúre občianskeho a politického spoločenstva, kde riadne formované kresťanské svedomie musí byť kompetentným a zodpovedným protagonistom (porov. *GS*, 43).

Na to, aby sme mohli interpretovať znamenia čias vo svetle evanjelia, je potrebné počúvať – špecifickým a rozhodným spôsobom – hlas Ducha, ktorý hovorí k Cirkvi prostredníctvom daru chariziem a svedectva svätých. V *Lumen Gentium* nachádzame: „V živote tých, čo majú s nami tú istú ľudskú prirodzenosť, ale dokonalejšie sa premieňajú na Kristov obraz (porov. 2 Kor 3, 18), Boh živo zjavuje svoju prítomnosť a svoju tvár ľuďom. V nich sa nám prihovára on sám a dáva nám znamenie svojho kráľovstva, ktoré nás mocne priťahuje, keďže máme okolo seba toľko svedkov (porov. *Hebr* 12, 1) a také potvrdenie evanjeliovej pravdy“ (č. 50).

Je príznačné, že na podnet svätého Jána Pavla II., ktorý si osvojil pápež František, Dikastérium pre náuku viery napokon vydalo list *luvenescit Ecclesia* o spolupôsobení „hierarchických a charizmatických darov“. Tento strategický dokument, ktorý rozvíja línie koncilovej ekleziológie a vychádza zo živej skúsenosti Cirkvi v posledných desaťročiach – rozkvet hnutí a nových cirkevných spoločenstiev, širší diskurz o spoločenstvách zasväteného života –, špecifikuje, v akom zmysle sú charizmy konštitutívnym rozmerom pri budovaní a naplnení poslania Cirkvi.

Treba dúfať, že toto teologické poznanie, rovnako dôležité ako poznanie týkajúce sa rovnakej dôstojnosti všetkých veriacich, ktorá vyplýva zo sviatosti kresťanskej iniciácie, podporí náležité dozrievanie svedomia a praxe na pastoračnej úrovni. To nepochybne zna-

mená iný pohľad – ten komunitný – zo strany pastierov a miestnych cirkví, ale znamená aj „vychádzanie“ spoločenstiev zasväteného života, hnutí a nových cirkevných spoločenstiev z ich separovaných ohrád, aby sa podelili o vlastnú skúsenosť a to, čo ju inšpirovalo, čiže o kvas darov Ducha, z ktorých sa zrodili uprostred celého Božieho ľudu. A to bez lakomstva a bez závidi, lebo „zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte“ (porov. Mt 10, 8).

▲ Za „mystiku cirkevného my“

Otázka, ktorá tvárou v tvár tomuto poznaniu interpeluje Boží ľud, je napohľad jednoduchá, no odpovedať na ňu je náročné: Čo treba robiť? Akými cestami sa treba vydať, aby obrátenie, ktoré sa od nás žiada, bolo efektívne?

Pápež František často opakoval: nejde o vonkajšiu kozmetickú úpravu, ani o nejaké uvažovanie a prehodnotenie štruktúr, hoci aj to je v mnohých prípadoch nevyhnutné. V skutočnosti ide o premenu srdca a mysle, o vstup do Ježišovho pohľadu, o zmenu paradigmy. Rozhodujúce je, že sa jedná o zmenu pohľadu na duchovnej úrovni, panenskú otvorenosť pre pôsobenie Ježišovho Ducha v našej súčasnosti.

Vychádzajúc z tejto pozície, ktorá predstavuje *conditio sine qua non* – nevyhnutný predpoklad všetkého, čo sa bude dať dosiahnuť na všetkých frontoch, pápež František vyzval k mimoriadne odvážnemu kroku: otvoriť sa a všetkých v Božom ľude formovať k tej evanjeliovej mystike, ktorá je svojou podstatou „mystikou cirkevného my“: „Ako ty, Otče, si vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás“ (Jn 17, 21).

Toto je prameň, z ktorého môže vyvieriť a ktorým sa môže živiť ekleziológia spoločenstva Druhého vatikánskeho koncilu. Ako podotkol Yves Congar, ak „hierarchickému“ poňatiu Cirkvi pred Druhým vatikánskym koncilom zodpovedala spiritualita poslušnosti ako cesta k zjednoteniu s Bohom, teraz ekleziológia Božieho ľudu požaduje spiritualitu spoločenstva s Bohom Trojicou a skrze ňu aj s bratmi a sestrami.

Trvalo istý čas, kým toto sebauvedomenie dozrelo v nás všetkých. Bol to svätý Ján Pavol II., ktorý ho v liste *Novo millennio ineunte* explicitne vyjadril. Ale – a to treba priznať s paréziou a realizmom – veľa, takmer všetko, ešte treba urobiť: pretože kresťanská *forma mentis* – nastavenie mysle, ktorú si odovzdávame a ku ktorej sa formujeme vo všetkých oblastiach cirkevného života, je v realite ešte stále výrazne individualistická, hoci môže byť posypaná pátosom spolupatričnosti; tento však „neohrozuje“ predchádzajúci individualistický *status quo*...

V tomto rozhodujúcom období pre život Cirkvi boli príklad a učenie pápeža Františka prozreteľnosť. On bol stvárnovaný veľkou spiritualitou, akou bola spiritualita svätého Ignáca z Loyoly, a dobre vedel, čo bolo potrebné, aby sme vstúpili do tohto Ježišovho pohľadu. Na uskutočnenie „mystiky cirkevného my“ je určite potrebné obnoviť si poznanie veľkých prúdov kresťanskej mystiky, ktoré prekvitali počas storočí: pretože bez dôsledného a reálneho vnútorného života sa človek nikam nedostane. Avšak treba ich chápať a re-aktivovať nanovo – a to na pozadí Ježišovho *ut unum sint* – aby všetci boli jedno. Tak, ako nás to učila Chiara Lubichová, mystička a učiteľka spirituality tejto doby. Nemôžeme ignorovať jej pedagogiku: jej skúsenosť totiž stelesňuje dôležité slovo, ktoré povedal Duch Svätý dnešnej Cirkvi.

▲ Synoda je to, čo Boh žiada od Cirkvi

Ak hovoríme konkrétne, tak len počnúc pokorným a v mnohých ohľadoch bezprecedentným a trepezlivým realizovaním náročnej a oslobodzujúcej „mystiky cirkevného my“ bude možné dosiahnuť premenu Cirkvi smerom k „synodálnej“ forme a štýlu, a to vo všetkých aspektoch jej života.

Toto je jeden z rozhodujúcich odkazov magistéria pápeža Františka, ktoré bolo aj výsledkom postupného dozrievania Božieho ľudu v rôznych kontextoch (synoda biskupov, miestne cirkvi, teológia, participatívne orgány a podobne).

Ako príklad uvediem tri dokumenty, na ktoré odkazujem a odporúčam ich na dôkladnú meditáciu: kľúčový prejav pápeža Františka – jeden z najdôležitejších v jeho pontifikáte – pri príležitosti 50. výročia založenia Synody biskupov pápežom svätým Pavlom VI.; hĺbková štúdia *Synodalita v živote a poslaní Cirkvi*, ktorú vydala Medzinárodná teologická komisia o význame a rozmeroch synodality ako „konštitutívneho rozmeru Cirkvi“; apoštolská konštitúcia *Episcopalis communio* o reforme Synody biskupov, ktorá okrem toho, že prináša dôležité procedurálne inovácie, ponúka aj významné poznatky vo vzťahu k presadzovaniu synodálneho štýlu v celej Cirkvi.

„Spoločne kráčať“, pod vplyvom Božieho slova sa živiť namáhavým trénovaním sa v komunitnom rozlišovaní toho, čo Duch hovorí Cirkvi: to je hlavná púť, na ktorú Otec pozýva svoju Cirkev; škola, v ktorej chce svoju Cirkev tvarovať do podoby autentickej a kompetentnej spoločníčky pre všetkých na ceste dejinami.

▲ Evanjelium a „kultúra stretnutia“

Z tohto vyplýva aj posledné kľúčové slovo pápeža Františka: *kultúra stretnutia*. Nie je to prázdny slogan, ale označenie, ktoré konkretizuje a usmerňuje to, čo prorocky vyjadril už pápež svätý Pavol VI. v encyklike *Ecclesiam Suam*: konať misiu dnes znamená viesť dialóg (porov. č. 66).

Samozrejme, evanjelizácia je výslovné ohlasovanie Ježišovho evanjelia, ktoré potvrdzuje svedectvo. Avšak evanjelium, ktoré sa vyjadruje a vydáva sa mu svedectvo, je predovšetkým vanutie a inšpirácia Ducha, ktorý usmerňuje život Cirkvi a podnecuje ju, aby „vychádzala“ zo seba a stala sa miestom stretnutia kultúr pre rast celého človeka a všetkých ľudí, aby sa dosiahla „plná zrelosť Krista“ (porov. *Ef* 4, 13).

A práve o to tu ide! Ak sa každá autentická kultúra snaží vyjadriť tu a teraz, v konkrétnostiach časopriestoru, samotné povolanie človeka – práve v tejto konkrétnosti čerpá univerzálne, čiže vyjadruje ľudskosť a zároveň je otvorená všetkým mnohorakým prejavom človeka –, evanjelium (gr. euangélion – *dobrá, radostná zvesť*) je podľa definície strážca a povýšenie ľudskosti. Táto ľudskosť práve cez historické stretnutia medzi kultúrami a skrze Boží dar v Kristovi prijíma to, k čomu každá autentická kultúra zo svojej podstaty smeruje.

Evanjelium je vanutie a inšpirácia Ducha života, čo vane *v kultúrach, ponad nich a medzi nimi*: žije v nich, povzbudzuje ich vyjsť z ich vlastných obmedzení a vytvára medzi nimi vzájomnosť. Poslaním Cirkvi je teda umožniť stretnutia ľudských kultúr vo Vánku

evanjelia a to tak, že sa zjednotí s každou z nich, pomôže im vyjsť smerom k ich naplneniu a otvorí ich vzájomnému vzťahu. Všade, kde je evanjelium skutočne živé, dochádza k stretnutiu ľudí a kultúr, v ktorých a z ktorých oni žijú: dochádza k stretnutiu s Ježišom v jeho Duchu.

Výzvou dneška v tejto zmene epochy, v ktorej je ľudstvo po prvýkrát v dejinách povolané k univerzálnemu stretnutiu kultúr a doceneniu každej z nich, je výzva a *príležitosť* pre Cirkev, aby bola sebou samou tým, že bude „vychádzať von zo seba“, že zaseje semeno evanjelia ako kvas stretnutia medzi kultúrami a umožní tak príchod Kráľovstva.

Samozrejme, aby všetko to, čo bolo doteraz povedané, nezostalo len vágnou túžbou alebo zbožnou deklamáciou, musíme sa všetci spoločne, odhodlane a prezieravo zapojiť a vytvoriť miesta a programy formácie, skrz ktoré bude možné zakúsiť realnosť, účinnosť a dopad týchto ciest obnovy, začínajúc novými generáciami. Práve školy nového života a nového myslenia sú skutočnou a rozhodujúcou naliehavosťou v dnešnej Cirkvi, ktorá vďaka Bohu žije pre ľudstvo.

Echo z ekumenických vzťahov

Vyzuť si sandále pred „svätou zemou“ druhého

Callan Slipper

Autor je anglikánsky kňaz a teológ. V roku 2017 bol vymenovaný za národného ekumenického delegáta Anglikánskej cirkvi. Je členom redakčnej rady časopisu pre dialóg a kultúru „Claritas“ a členom interdisciplinárneho študijného centra „Škola Abbà“.

Sexuálne škandály sa netýkajú výlučne Rímskokatolíckej cirkvi. Všetky cirkvi zá-

pasia s rovnakou hrôzou. Keď sa Piero Coda zaoberá témou pedofílie podľa vyjadrení pápežov Františka a Benedikta XVI., dotýka sa výzvy, ktorá je zdieľaná celým kresťanským spoločenstvom. Aj vysokopostavení pastieri a charizmatickí ľudia všetkých cirkví padli – dotýka sa to teda nás všetkých.

Zdá sa mi, že toto je prvá vec, ktorú by mali ostatné cirkvi povedať ako odpoveď na bolesť, ktorá trápi Rímskokatolícku cirkev: Sme ako vy, aj my trpíme rovnakými chorobami. Môžeme sa preto z vašich reakcií na ne poučiť, aj keď cesty k „sexuálnemu zneužívaniu a zneužívaniu moci a svedomia“¹ sú u nás iné ako u vás.

Okrem tohto je možné povedať aj ďalšie slovo útechy. V temnote, do ktorej sme všetci rovnako ponorení, svieti svetlo, vďaka ktorému si uvedomujeme, ako je Boh prítomný a pôsobivý uprostred tejto krízy – sme povinní prehodnotiť našu teológiu a štruktúry. Možno sme sa príliš spoliehali na človeka; azda sme zabudli, že každý človek musí bojovať s pokušením zla; koncentrovali sme príliš veľa moci do rúk iba hŕst-

ky ľudí. Jedno je však isté: musíme uznať, že nik nie je bez hriechu a že len v ukrižovanom a opustenom Ježišovi nájdeme spásu. Tam sa musíme všetci vrátiť, vychádzajúc len z neho musíme tvoriť teológiu a obnoviť naše štruktúry vychádzajúc práve z tohto jediného bezpečného základu.

Pretože Cirkev, každá z cirkví – hoci je naplnená svätosťou svojho Zakladateľa – vždy zostáva aj útočiskom hriešnikov.

A to v nás okamžite vyvoláva pekné myšlienky o ekumenizme. Po prvé: zjednocovať sa môžu len pokorné cirkvi. Zbavenie sa inklinácie k triumfalizmu a pocitu nadradenosti je nevyhnutnou požiadavkou pre každú cirkev, ktorá chce rásť v jednote s ostatnými. Ale nielen to: keď sa cirkvi stanú pokornými, môžu sa stretávať, aby sa učili jedna od druhej. Tam vzniká úrodná pôda, v ktorej sa uchytiť a neskôr môže prekvitať to, čo sa nazýva „receptívny ekumenizmus“.

Svedčí o tom prvý dokument Tretej anglikánsko-rímskokatolíckej medzinárodnej komisie (ARCIC III²), zverejnený v júni 2018, ktorý sa vyjadruje z perspektívy „receptívneho ekumenizmu“, keď hovorí o „vzájomnom poučení sa“. Bez osobitného zdôrazňovania problému zneužívania sa vtedy pracovalo aj s témou synodality, ktorá je v tomto ohľade dôležitá. Piero Coda vo svojom príspevku podčiarkol, ako nedostatočná synodalita – najmä nedostatočné zapojenie laikov do rozhodovacích procesov – vytvára problémy v cirkevnom živote a podporuje ten istý klerikalizmus, ktorého skazenosť sa prejavuje pri zneužívaniach. ARCIC III poukazuje na to, že cirkevná skúsenosť Anglikánskeho spoločenstva môže ponúknuť prvky, ktoré osvetľujú synodalitu. Zároveň poukazuje na cirkevnú skúsenosť Rímskokatolíckej cirkvi ako na model života, ktorý má okolo pápeža a v plnom spoločenstve všetkých

miestnych cirkví štruktúry jednoty, ktoré môžu inšpirovať hlbšiu skúsenosť jednoty medzi Anglikánskymi cirkvami.

V tomto kontexte je podľa môjho názoru vidieť, aký naliehavý je dôraz v Codovom článku na „mystiku cirkevného my“ a „kultúru stretnutia“. Synodalita má za cieľ kráčať spoločne, ako to vyjadruje aj názov dokumentu ARCIC: *Walking Together on the Way*. Všetko, a dokonca aj prehĺbenie jednoty, ktoré môže poslúžiť aj Anglikánom, poukazuje na tento život vzťahov v Bohu, prežívaných spoločne, ktoré sa potom otvárajú v živote pre všetkých a v nasadení pri premene spoločnosti – teda v misii, čo je prvok, ktorý skutočne považujú všetky cirkvi za veľmi dôležitý. To znamená: „my v Bohu“, ktorým kresťania žijú, je priestorom pre ľudsky autentickjšie „my“, ktoré dokáže podporiť ľudskosť vo všetkých prostrediach človeka.

Práve tu je pociťovaná potreba vhodnej spirituality, aby sme sa vyhli ilúzii, že môžeme obnoviť Cirkev len prostredníctvom zmien v štruktúrach či v teológii. A vidno tu aj nutnosť „osobného a komunitného obrátenia, [ktoré] nás vedie k tomu, aby sme sa pozerali tým istým smerom, akým sa pozerá Pán“, čo si želal pápež František a čo Coda zdôrazňoval. V konečnom dôsledku ide o to, aby sme pochopili pozvanie „využiť si sandále pred ‚posvätnou zemou‘ druhého“.

¹ František, *List Božiemu ľudu*, 20.8.2018, <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-svateho-otca-frantis-ka-boziemuludu>.

² *Walking Together on the Way: Learning to Be the Church – Local, Regional, Universal*, An Agreed Statement of the Third Anglican-Roman Catholic International Commission (ARCIC III), Erfurt 2017.

Echo z Latinskej Ameriky

Vnímavosť na život s druhými

Susana Nuinová

Autorka bola konzultantkou na 5. generálnej konferencii latinskoamerického episkopátu v Aparecide v roku 2007 a v rokoch 2011 až 2017 pracovala ako riaditeľka pre komunikáciu a potom ako iniciátorka Sociálnej školy pri Rade latinskoamerických biskupských konferencií (CELAM).

Podobne ako v iných častiach sveta, aj cesta Cirkvi v Latinskej Amerike a Karibiku je neustálym striedaním sa svetla a tieňov. Jej osobitý ráz sa prejavuje v rôznych charakteristikách vrátane hlboko zakoreneného zmyslu pre Boží ľud, ktorý sa v iných zemepisných šírkach len tak ľahko nenájde. Citlivosť pre vzťahy, ako *byť s druhými* vytvára jedinečný štýl spoločenskosti, ktorý vedie k činnosti na mnohých frontoch, ako o tom svedčia kontinentálne inštitúcie a veľké siete, okolo ktorých plynie život našich národov.

Spomedzi tieňov, ktoré sa tiahnu celým kontinentom a sú najväčšou výzvou pre Cirkev v súčasnosti, vystupuje zvlášť jeden: Ako prehĺbiť evanjelizáciu tak, aby

bola integrálnou a ponúkla aktívnu a tvorivú odpoveď jednému z najbohatších kontinentov na prírodné zdroje a zároveň tragicky poznačenému nespravodlivosťou?

Latinská Amerika vo svojej dialogicko-vzťahovej povahe vytvorila jedinečný dialóg s učením Druhého vatikánskeho koncilu, a to prostredníctvom kontinentálnych konferencií (Medellín, Puebla, Santo Domingo, Aparecida), na ktorých sa zúčastnil celý latinskoamerický episkopát a ktoré priniesli nespochybniteľné úspechy. V Medellíne sa rozhodným spôsobom hovorilo o realite ľudí žijúcich v chudobe v Latinskej Amerike a Karibiku, čo malo obrovský dosah a priviedlo to k mnohým iniciatívam. V Pueble sa pozornosť sústredila na spoločenstvo a spoluúčasť vo svetle Najsvätejšej Trojice. V Santo Domingu príspevky výrazne zdôraznili kultúru a inkulturáciu. Konferencia v Aparecide bola ďalším významným krokom vpred a poznačila ju myšlienka spoločenstva a *textu v kontexte*, kde pracovalo celé zhromaždenie a nielen tím odborníkov. Ústrednou myšlienkou tejto konferencie bolo nasledovať Ježiša, ktorý všetkých pozýva, aby sa stali misionárskymi učeníkmi, a privádza ich k naliehavému pastoračnému obráteniu. V päťnástich rokoch od tejto konferencie sa veľa dosiahlo, ale veľa je ešte stále pred nami.

Vtedajší kardinál Jorge Bergoglio zohral v Aparecide významnú úlohu. Skúsenosť, ktorú si priniesol so sebou do Ríma predstavovala inšpiráciu pre napísanie exhortácie *Evangelii gaudium*, ako aj pre mnohé ďalšie aspekty jeho pontifikátu. Ako syn tohto kontinentu bol darom pre univerzálnu Cirkev a obohatil ju o to najlepšie, čo vzišlo z magistéria a skúseností cirkví v Latinskej Amerike. Svojimi intuíciami a návrhmi bol zároveň výzvou pre samotnú Cirkev v Latinskej Amerike.

Svetlom, ktoré svieti na ceste Cirkvi, je nepochybne prorocká skúsenosť Rady latinskoamerických biskupských konferencií (CELAM). Bola založená v roku 1955, ešte pred Druhým vatikánskym koncilom, a otvorila cestu ku kolegialite a spoločenstvu latinskoamerických biskupov.

Na záver uvediem niekoľko poznámok.

- a) Počas pontifikátu pápeža Františka nebolo možné nevšimnúť si väčší dialóg a stretnutie medzi teológiou ľudu a teológiou oslobodenia.
- b) Významné bolo aj väčšie sprevádzanie sociálnych hnutí v Latinskej Amerike a Karibiku, ktoré nesú vo svojich koreňoch teológiu oslobodenia, život cirkevných spoločenstiev a pedagogiku Pabla Freira. V minulosti táto cirkev s námahou rozpoznávala semená, ktoré sama zasiala do sociálnych hnutí. Pápež František ocenil a vyzdvihol ich schopnosť osloviť každého a zároveň vyjadriť svoje názory aj politickou aktivitou.
- c) Treba tiež zdôrazniť, že sa zvýšila pozornosť a záujem o formáciu. V tomto ohľade je dôležité spomenúť spoluprácu CELAM-u a Univerzitného inštitútu Sophia v Loppiane (Taliansko), čo vyústilo do založenia skupiny Trojičnej antropológie z uznávaných teológov a teologičiek. Tento tím zorganizoval šesť seminárov v rôznych častiach kontinentu, publikoval štyri knihy, slúži celému kontinentu a na pozvanie rôznych kongregácií, spoločenstiev a biskupských konferencií pracuje v oblasti formácie.
- d) Encyklika *Laudato si* mala v Latinskej Amerike a Karibiku osobitný ohlas vďaka spolupráci medzi veľkými sieťami, ako sú CELAM, Latinskoamerická konfederácia rehoľníčok a rehoľníkov (CLAR), cirkevné hnutia, základné cirkevné spoločenstvá, *Amerindia*, *Caritas*

LAK a sieť univerzít. Rýchlo sa rozbehla konkrétna práca pre integrálnu ekológiu tak v Amazónii s *Red Panamazonica* (REPAM), so stredoamerickou a mexickou sieťou (RECAM), s *Red del Sur para el Acuífero Guaraní y los Glaciares* (REICOSUR), ako aj na teoretickej úrovni ohľadom otázok týkajúcich sa ľudských práv a práv na pôdu, avšak s novým štýlom evanjelizácie a už nie izolovane, ale spoločnými silami. Encyklika *Laudato si* spolu s týmito sieťami umožnila vznik geopolitiky jednoty v rozmanitosti, o ktorú sa usilovala už konferencia v Aparecide.

- e) Synodálny rozmer, ktorý sa vynoril zo samotného srdca Cirkvi v Latinskej Amerike, bolo možné v nevšedných rozmeroch zažiť v procese prípravy Synody o Amazónii, ktorú zvolal pápež František. Bol to proces, ktorý načúval názorom a hlasom všetkých, počnúc diecézami, rehoľnými komunitami a hnutiami, no najmä hlasu amazonského ľudu.

Dôležitým krokom pre Cirkev vo vzťahu k latinskoamerickej spoločnosti bolo uznanie mučeníckej smrti biskupa Mons. Oscara Romera a ďalších mučeníkov, ktorí obohatili Cirkev. Osvetlenie týchto dramatických epizód ukázalo pozitívnu tvár Cirkvi, ochotnej nazvať veci ich pravým menom a kráčať v pravde.

Echo z Ázie

Duch Svätý na ceste našich cirkví

Andrew Gimenez Recepcion

Autor je filipínsky kňaz, ktorý bol v rokoch 2009 až 2017 predsedom Združenia katolíckych misiológov. V súčasnosti vyučuje na Pápežskej Gregorovej univerzite a je duchovným správcom Filipínskeho kolégia v Ríme.

Kultúrny *étos* Ázie obohacuje názor na svet a horizont života základnými hodnotami ako sú harmónia, vzťahy a rodina, a to so silným pocitom spolupatričnosti k národom s rôznymi vierovyznaniami, kultúrami a tradíciami. Tento *humus* vedie Cirkev k tomu, aby podporovala predovšetkým zmysluplné vzťahy, ktoré budujú spoločensť a umožňujú jednotlivcovi nájsť svoju osobnú identitu vďaka skúsenosti spoločensť. Nesmieme však byť naivní: pod vplyvom globalizácie sa pôvodná štruktúra ázijského *étosu* často ukazuje rozbitá.

Pri pohľade na rôzne skúsenosti Cirkvi v Ázii sa mi zdá, že napriek viacerým nepriaznivým faktorom, ako sú zmeny režimov, hospodárske straty, marginalizácia domorodých komunit a systémová politická korupcia, možno ešte vždy hovoriť o ná-

raste viery. Stále je v Ázii cítiť krvavú stopu koloniálnej moci, ktorá priniesla kresťanskú vieru do Ázie prostredníctvom meča, ako aj svedectvo nespočetných mučeníkov. Napriek škandálom a určitému rozčarovaniu je Cirkev doposiaľ dôveryhodná.

Keď sa na veci pozrieme bližšie, uvidíme tri charakteristiky Cirkvi v Ázii, ktoré sa mi zdajú byť cestami Ducha Svätého v rámci existujúcej kultúrnej štruktúry. Hoci mám na mysli celý kontinent, zameriavam sa tu najmä na Filipíny.

Sensus fidei: silná viera

Ako vieme, Áziu často postihujú prírodné katastrofy. Tvárou v tvár týmto a iným tragédiám robí veľký dojem nezlomnosť ľudí: s pohľadom viery, ktorú prežívajú nielen jednotlivci, ale aj spoločne, nestrácajú nádej uprostred nešťastia a nachádzajú spôsob, ako sa z každej katastrofy znovuzrodiť. Spomínam si na jednu symbolickú udalosť. Prechod tajfúnu Haiyan na Filipínach za sebou zanechal spúšť a ruiny. Do jednej dediny, v ktorej sa práve konala náboženská procesia, dorazilo nákladné auto s prídelom potravín. Všetci sa vtedy rozbehli ku kamiónu. Jedna pani sa však zastavila a pokračovala v modlitbe. Na otázku prečo, vysvetlila, že nemôže opustiť Ježiša, ktorý ju počas tajfúnu ochránil. Treba poznamenať, že v Ázii je takýto pohľad na vieru úzko spojený s ľudovou zbožnosťou ako zdrojom osobnej a komunitnej náboženskej skúsenosti, ktorá dáva zmysel boju za život a proti mnohým druhom zla. *Sensus fidei* – *zmysel pre vieru* teda nie je racionálnou skúsenosťou, ale existenciálnym prejavom živej viery.

Boží ľud: štedrosť chudobných

Ďalším prvkom, ktorý charakterizuje Cirkev v Ázii, je štedrosť chudobných. Ázijčania

nia prežívajú solidaritu ako spontánny, až intuitívny postoj, a nie ako nejaké zhora nariadené gesto dobročinnosti. Je dojemné, že nikto nie je natoľko núdzny, aby nemal, čo dať. Hodnota „omrvíniek“ je v mnohých náboženských spoločenstvách revolúciou. Myslím, napríklad, na akciu *Pondong Pinoy* v Manilskej arcidiecéze, kde sa aj tí najchudobnejší môžu podeliť o cent pre iných. Takto sa vyzbierali takmer dva milióny eur, z ktorých sa financovali rôzne iniciatívy v prospech posledných a odvrhnutých.

Byť Božím ľuďom v tomto kontexte nie je čímsi abstraktným, realizuje sa v každodennej skúsenosti obrátenia od sebestva k altruizmu, od ľahostajnosti k záujmu o druhých, od apatie k angažovanosti za spravodlivosť, pokoj a sociálnu harmóniu. Samozrejme, existujú aj opačné javy, ale nemožno ignorovať skutočnosť, že chudobní sú mocným motorom obnovy a premeny.

Dialóg: hlasy, ktoré interpelujú

Treťou charakteristickou črtou Cirkvi v Ázii je schopnosť počúvať rôzne „hlasy, ktoré nás vyzývajú“ viesť s nimi dialóg, ako sú pomenované v tejto piesni: „Vyzývajte nás, aby sme počúvali hlasy, ktoré kladú otázky (...): deti, ktoré žiadajú, aby sme ich vypočuli a rešpektovali! Pokorných a tých, ktorých ničí útlak! Starých a ustráchaných, ktorí dúfajú v nový deň! Hlasy, ktoré nás vyzývajú: životy a výkriky chudobných a ticho! Mladí ľudia, ktorí snívajú o svede bez nenávisti! Chorých a umierajúcich, ktorí plačú a dovolávajú sa súcitu! Hlasy, ktoré nás vyzývajú: (...) Ženy, ktoré trpia bolesťou nespravodlivosti! Chorí na AIDS a tí, ktorí trpia závislosťou! (...) Obete násilného zneužívania a agresie! Kristus dal svoj život, aby sme my mohli žiť!“

V multináboženskom kontexte kontinentu je dialóg základným rozmerom spoločnej cesty veriaceho ľudu. Viera je v podstate dialogická a načúvanie je spôsobom života ľudí na ceste s Duchom, aby rozpozнали, čo je dobré a pravdivé a čo sa má robiť v súčasnom okamihu dejín.

Bambus, ryža a voda

Prítomnosť a pôsobenie Ducha Svätého v Cirkvi v Ázii by sme dnes mohli zhrnúť do troch obrazov: bambus, ryža a voda.

Bambus je vydaný napospas prudkým vetrom, ale nikdy sa nezlomí. Takto sa viera prežíva ako vnútorná harmónia aj v chaos, v dramatických životných skúškach a uprostred ničivej prírody.

Ryža je pre mnohých Ázijcov základnou potravinou, ale zároveň symbolom toho, že v určitých situáciách jej môže na nasýtenie komunity stačiť len niekoľko hrstí. Viera sa tak prežíva „eucharistickým“ spôsobom nielen v zdieľaní chleba, ale aj vo vzájomnej starostlivosti a solidarite.

Voda je život: vyživuje, udržiava a podporuje. Pre Ázijčanov je to skôr voda – a nie oheň – ktorá najlepšie predstavuje prítomnosť Ducha Svätého, ktorý nikdy neprestáva premieňať všetko a dáva plnosť života.

Zdá sa mi, že výzvou pre Cirkev v Ázii je dnes kráčať spoločne s odolnosťou bambusu uprostred skúšok, ktorými Cirkev prechádza; udržiavať ducha spoločenstva ako zrnko ryže, o ktoré sa štedro delíme s ostatnými; pestovať neustály dialóg a vzájomné načúvanie, aby Cirkev bola ako prúd živej vody, ktorý zavlažuje kontinent.

Úvahy o sebaepochopení Cirkvi v dnešnej dobe

Profil Cirkvi zajtrajška

Klaus Hemmerle

Aké charakteristiky bude mať Cirkev v budúcnosti?

Teológ a biskup Klaus Hemmerle bol s touto otázkou konfrontovaný

10. marca 1984 počas osláv 40. výročia vzniku Hnutia fokoláre.

Dejiskom bol komunistami ovládaný východný Berlín.

S prorockou predvídavosťou sa autor nesústredil ani tak na organizačné a štrukturálne aspekty, ale na otázku: Ako môže byť Cirkev, vychádzajúc zo srdca novozákonného posolstva, dôležitá pre dnešnú spoločnosť?

Tento príspevok predkladáme v mierne skrátenej podobe.

Názvy uvedené kurzívou sú redakčné.

Na to, aby ste obdivovali obrazy, nepotrebujete, aby ich kontrasty boli ostré. Vždy ma vydesí, keď niekto povie, že presne vie, ako bude vyzerat' Cirkev v budúcnosti, pretože som presvedčený, že je dôležité správne žiť prítomný okamih a byť Cirkvou tu a teraz [aby sme mohli hovoriť o Cirkvi budúcnosti].

Verím, že v spôsobe, akým môžeme plne zažiť Cirkev teraz a ako žila Cirkev v tom, čo bolo, vieme tiež spozorovať viaceré črty, ktoré budú rozhodujúce pre Cirkev zajtrajška. Pre mňa existuje len jedna zásadná odpoveď, ktorú vidím: budeme Cirkvou opusteného Boha a budeme Cirkvou Boha uprostred nás. Myslím, že toto je perspektíva budúcnosti.

▲ Cirkeu opusteného Boha

Našu dobu charakterizuje skutočnosť, že je to naozaj doba opusteného Boha. Keď sa pýtam sám seba, s akými najprekvapujúcejšími skúsenosťami sa stretávam vo svojej cirkevnej službe v krajine, v ktorej žijem, tak mi vychádza, že najintenzívnejší a najneočakávanejší je tento paradox: napriek tomu, že ľudia priznávajú, že Boh je niečo vznešené, a uznávajú, že evanjelium má pre nich veľkú hodnotu, povedia: „Ja nemôžem“. Majú pocit: „Ja s ním nedokážem zostať“. Nezvládajú dodržať slovo a hovoria: „Nedokážem sa mu zaviazat' na celý život,“ a priam so smútkom ho opúšťajú.

Alebo vidím ľudí, ktorí zažívajú, že Boh je im nevidane cudzí, a nevedia, čo si s takýmto Bohom počať. Vidím opusteného Boha, vidím svet, ktorý si človek vytvoril sám, v ktorom si vypočítal a vyžmýkal zo svojho ega všetko, čo mohol.

Prežívanie existenciálnej osamelosti

Aký je tento svet? Keď ho sledujeme, vidíme, že je to napokon človek, ktorý sa stotožňuje s jedným z najprotichodnejších obrazov Boha – tento obraz stretáme v Kantovej *Kritike čistého rozumu*, kde sa autor zaoberá Bohom ako absolútnou bytosťou, Bohom filozofov – a ktorý sám sebe vraví (aký paradox!): „Ja som od večnosti, všetko pochádza odo mňa. Všetko je skrze mňa. Nič nie je mimo mňa, ale odkiaľ ja pochádzam?“

Akoby Boha vydesila jeho vlastná samota. Zdá sa, že je sám sebou opustený a už si nerozumie.

A tento Boh sa odzrkadľuje v človeku, ktorý už nedokáže ani vnímať ani chápať samého seba. Preto verím, že láska Boha, ktorý prijal a objal v Ježišovi Kristovi túto svoju vlastnú opustenosť, Boha, ktorý svojej vlastnej opustenosti povedal áno, vyjadril ju na kríži a prijal v tej nesmiernej skutočnosti, akou je absolútne poslušná láska Syna k Otcovi, je hlavnou osou života Cirkvi.

Cirkev proti prúdu

Som presvedčený, že budeme Cirkvou, ktorá pôjde proti prúdu. Nie Cirkvou, ktorá o sebe sníva ako o veľkolepom realizátorovi odlišnej budúcnosti, ale v prvom rade Cirkvou, ktorá nerobí nič iné, len zostáva s týmto opusteným Bohom, nič iné, len miluje tohto opusteného Boha a nevyhýba sa mu. Verne sa ho drží nie v uzavretom zmysle: „My sme jeho tvrdohlaví stúpenci“, ale v otvorenom zmysle, kde vernosť jemu sa tajomným spôsobom prejavuje ako konkrétna blízkosť človeku, od ktorého sa Boh cíti opustený. To je presne to, čo prežívame, keď žijeme s opusteným Kristom. Preto si nezatvárame oči pred situáciami, kde absentuje Boh, pred všetkým tým, čo nie je krásne, dobré a zdravé. To všetko znášame nie vďaka vlastným schopnostiam, ale preto, že veríme, že on je tu a že už tu bol. A tak sa vernosť tomu, pre ktorého nič nie je stratené, vlastne stáva vernosťou a blízkosťou ľudskému stvoreniu a miestom pre dialóg. (...).

Často počúvam ľudí čudovať sa: Je to šialené! Vy dokážete tak dobre pochopiť situáciu a byť tak blízko tomu, čo nás trápi a sužuje. Ale ako potom dokážete zostať verný všetkému tomu, čo Cirkev hovorí vo veciach viery, morálky a zvykov? Ako sa vám darí sklbiť túto bláznivú oddanosť Cirkvi aj tam, kde je to nepríjemné a protirečiace, s touto otvorenosťou a pochopením pre ľudí a s nekončiacim dialógom?

Vernosť a otvorenosť

Som presvedčený, že práve toto je to pravé miesto pre Cirkev. Som presvedčený, že Cirkev zajtrajška bude veľmi, veľmi verná. Bude Cirkvou, ktorá nebude zvažovať, koľko percent z niekdajšieho učenia môže pochopiť dnešný človek a koľko nie, a tak tú danú časť učenia ľahko a v tichosti prehliadne. Nebude sa ani pýtať, koľko z predchádzajúcej morálky budú ľudia dodržiavať a koľko nie; čo a koľko toho bude môcť vymazať, aby sa zachovali minimálne morálne pravidlá; ako by sa dal obísť nesúhlas ľudí, čo sa tu a tam objavuje, a urobiť teda veci trochu milšími, príťažlivejšími a ľahšími, aby sa vlastne ani nezbadalo, čomu treba veriť a čo treba dodržiavať, aby to nikoho príliš nezraňovalo a aby nikto neodišiel. Osobne neverím, že sa toto stane. Skôr verím, že budúca Cirkev

bude hovoriť veci „jasne a bez obalu“. To je moje osobné presvedčenie. Cirkev bude a musí zostať v tomto zmysle Cirkvou tvrdého a nekompromisného slova, Cirkvou svedectva, ktoré pôjde proti prúdu. Byť kresťanom už nebude pohodlné, zrejme, samozrejme či nevýrazné. Som presvedčený, že náročnosť evanjelia a provokatívnosť opusteného Boha pretrvajú.

Avšak verím, že práve v tejto situácii budeme Cirkvou dialógu, Cirkvou počúvania, Cirkvou, ktorá bude veľmi blízko tým, ktorí vôbec nie sú blízko. Nie v zmysle malicherného prispôsobovania sa, ani v zmysle mlčania a rôznych dohôd, ale v zmysle, že budeme brať vážne opusteného Boha, kdekoľvek bude opustený; takto [budeme Cirkvou] radikálnej lásky a radikálneho stretnutia. Myslím si, že tento paradox jednoty s opusteným Bohom, lásky k opustenému Bohu predstavuje na jednej strane zlomovú a nezvyčajnú mieru kresťanskej provokácie a na strane druhej najkrajnejšie pochopenie a extrémnu otvorenosť pre dialóg s tými, ktorí sú vzdialení.

Som presvedčený, že Cirkev budúcnosti bude Cirkvou opusteného Boha. Či budú kostoly vtedy plnšie alebo prázdnejšie, to sa bude líšiť od miesta k miestu. (...) A podľa môjho názoru to ani nie je prvá otázka, ktorú si treba položiť. Pretože nezáleží na tom, akými cestami dokážem priviesť ľudí do kostola, ale v prvom rade je podstatné, aby som neopustil opusteného Boha, aby som sa podieľal na jeho opustenosti a miloval ho, pretože pastoračnú prácu nevykonávam ja, ale Boh. (...)

▲ Cirkev Boha uprostred nás

Cirkev zajtraška bude aj Cirkvou Boha uprostred nás, budeme Cirkvou jeho živej prítomnosti. Ak sa totiž neodvrátíme od opustenosti Boha, potom v tejto opustenosti nájdeme novú a pevnú jednotu. Tam, kde si ľudia vyberú opusteného Boha a kde si povedia: „Zostávame s ním“, už nepôjde každý svojou vlastnou cestou, tam už nebude problémom, že druhý/á má trochu iný vkus. Tam skutočnosť, že ja uprednostňujem viac toto alebo niečo iné, už nebude dôvodom na oddeľovanie sa. Ak sa spoločne rozhodneme pre tohto Boha, zistíme, že naraz začneme žiť hlbšie, vnútornejšie, radikálnejšie a širšie spoločenstvo. Tam, kde si ho vyberieme sami a rozhodneme sa pre neho, on bude môcť byť uprostred nás. Tam, kde my budeme ponorení v jeho opustenosti, sa táto opustenosť stane záhradou, v ktorej on bude prebývať a my s ním. Kým sa my zabývame v tejto jeho opustenej záhrade, Olivová záhrada a záhrada Kalvárie sa nám stanú rajskou záhradou, záhradou veľkonočného rána a vzkriesenia. Keď sa však schováme do jeho uzavretého hrobu, on aj tam vstúpi a to cez zatvorené dvere, a povie: „Pokoj vám“.

Nezaslúžený dar a nenahraditeľná odpoveď

Ako to myslím? Určite môžeme počítať s prísľubom toho, že tento opustený Boh bude vždy prítomný uprostred nás v Ježišovi Kristovi, ktorý povedal, že neopustí svoju Cirkev do konca sveta. Vždy bude udržiavať nažive to jadro, v ktorom Kristus je prítomný vo svete svojou vlastnou mocou, a to mocou svojho slova, svojej ordinovanej služby a svojich sviatostí. Pevne verím v tento dar jeho prítomnosti, už neodvolateľný, v túto trvalú a večnú zmluvu, prítomnú v Ježišovi Kristovi, ktorý ju udržiava prostredníctvom svojho Ducha. Avšak nezastavujem sa pri tom. (...) Neuspokojujem sa s tým, že ide o anticipo-

vaný dar, pretože tento anticipovaný dar napokon zostane iba ako nevýrazná kaplnka, ak nebudeme zároveň budovať aj živú katedrálu, a to tým, že sa znova a znova budeme odhodlávať prijímať Ježiša medzi seba. (...)

Živé bunky

Som presvedčený, že Cirkev bude jedného dňa žiť v živých bunkách, uprostred ktorých bude žiť Pán. (...) Myslím na jedného z mojich priateľov biskupov, Dom Acacio z Palmares (Brazília), ktorý pred dvadsiatimi rokmi začal vo svojej diecéze, ktorá vtedy zahŕňala 300 000 katolíkov, mala osem kňazov a trpela 50 % detskou úmrtnosťou. V horúcej a vlhkej klíme, ktorá tam vládla, a s úplným morálnym úpadkom mi stále opakoval jednu vec: „Ak by som denne neobjal Ježiša Opusteného, premohlo by ma zúfalstvo. Všetko, čo vybudujem, sa znova rozpadne, a zdá sa, že sa všetko rozplynie v ničote. Tajomstvo Ježiša Opusteného je pre mňa objav 20. storočia. Každé ráno mu vyznám svoju lásku, objímam ho a začnem odznova.“ Jedného dňa mi však aj povedal: „Takto robiac som zrazu objavil niekoľko medzi sebou prepojených živých spoločenstiev, akoby sieť živých buniek, ktoré žijú s Pánom uprostred nich. Momentálne cestujem po diecéze a vysluhujem sviatosť birmovania (...). Zakaždým som sa snažil predniesť inú homíliu a povedať vždy niečo nové, spomenúť niekoľko konkrétnych príkladov, ktoré ukazujú, ako žiť podľa Ducha: ako vedení Duchom môžeme premieňať situácie zvnútra a žiť s Pánom uprostred nás, vďaka čomu uprostred púšte rozkvitne raj, a to vždy prostredníctvom Ježiša Opusteného. Myslím si, že Cirkev u nás získa dôveryhodnosť práve vďaka týmto živým bunkám.“

Puto a výmena medzi bunkami

Javí sa, že toto je pre Cirkev zajtrajška skutočne rozhodujúce: aj so svojim objektívnym rozmerom vysvätenej služby, sviatostí a evanjelia bude sieťou živých buniek s Pánom uprostred. Nebude to však súhrn takýchto buniek – tu jedna, tam druhá a ešte niekde inde ďalšia – a potom nejaká objektívna nadstavba. Cirkev budúcnosti budú tvoriť – a to sa mi zdá ďalším rozhodujúcim prvkom – živé bunky, ktoré sa zrodia tam, kde ľudia budú vyznávať lásku opustenému Bohu a objímať ho, žiť s ním, a aj tieto bunky budú mať Pána medzi sebou. To, čo bude stredom každej bunky, bude aj stredom medzi bunkami. Pre mňa je modelom či proctvom Cirkvi zajtrajška práve toto: že medzi jednotlivými bunkami, ktoré sú vo svete a v ktorých plynie ten istý život, sa bude žiť vzájomná jednota.

Myslím, že takto je pochopiteľnejšia aj jednota sveta, čiže katolíckosť, ktorá všetko spája – *Catholica Unio*. Skutočne verím, že v takejto realizácii života bude podstata katolíckej teológie o vysvätenej službe oveľa jasnejšia a zrozumiteľnejšia aj pre luteránov a reformovaných. Učiť sa jeden od druhého, zjednocovať sa skrze vzájomnosť ponad rôzne obmedzenia, niesť sa v srdci navzájom, to sa nedeje len medzi jednotlivcami, keď v iných objavíme Ježiša Opusteného a splodíme Ježiša uprostred nás. Deje sa to aj medzi cirkvami v treťom svete, aj v druhom svete a ktovie kde inde. Všade však ide o permanentné podieľanie sa na živote Pána uprostred nás.

▲ Pohľad na situáciu v sekulárnom svete

Staneme sa oporným bodom, ťažiskom pre svet. V tejto súvislosti by som vysvetlil práve povedané aj zo sekulárnej perspektívy. Doteraz som na ilustráciu toho, čo som chcel povedať o budúcnosti Cirkvi, použil len teologický pohľad. Teraz rozvinem dva aspekty.

Kríza spoločnosti, ktorú usmerňujú technológie

Prvý aspekt. Žijeme za koncom doby, ktorú nazývame modernizmus, kde sa spoločnosť technologicky rozvíjala priamočiara. Bez upadnutia do nejakej romantickej utópie post-technickej doby, nesmieme ale zabudnúť na to, že za predstavami ideálneho sveta sa nepochybne skrýva aj niečo pravdivé. Nedokážeme však žiť iba stále dokonalejším spôsobom, nemôžeme žiť len na princípoch dynamiky výroby a spotreby. Nedá sa vždy a bezpodmienečne prispôbovať len materiálnej logike stále dokonalejšieho systému. Existujú totiž vnútorne stanovené hranice vyčerpania, za ktoré nemôžeme ísť. Preto ľudská bytosť nanovo objaví potrebu žiť jednoduchším spôsobom, s menšími nárokmi, a bude sa musieť opäť presadiť vitálnejší spôsob hospodárenia, mýňania a komunikácie.

Pre mnohých to bude znamenať desivé zrútenie ich očakávaní, horizontov a cieľov, na základe ktorých hodnotia kvalitu svojho života. Najmä na Západe sa stretne s veľkou opustenosťou a osamotením ľudskej bytosti, pretože sa vytratia idoly súčasnosti: technická dokonalosť a neobmedzená svojvôľa. Tu sa stretne s priepastným opustením Boha cez opustenie ľudskej bytosti. A práve tomuto opustenému Bohu, ktorý nám príde v ústrety v postave opustenej ľudskej bytosti, musíme prejavíť blízkosť. Pričom táto ľudská bytosť už nebude vedieť ako komunikovať, už nebude schopná vyjadriť sa. Technická vymoženosť jej zredukuje komunikáciu len na technologický spôsob. Preto jej bude potrebné ponúknuť autentickú komunikáciu, autentické spoločenstvo s Pánom uprostred nás. Bude potrebné byť nablízku ľuďom v ich opustenosti a ponúknuť bunky živého rozhovoru, v ktorom sa posunieme vpred práve vtedy, keď už nebudeme môcť napredovať tak ako doteraz. Vychádzajúc z tohto aspektu technologického veku toto bude pre Cirkev v budúcnosti rozhodujúce. Predstavuje to najdôležitejšiu pastoračnú úlohu.

Kríza komunikácie

Druhý aspekt sociálno-kultúrneho rozvoja úzko súvisí s prvým. Samozrejme, nedokážeme sa odrazu vrátiť k prírode, ako sa hovorí „na zelenú lúku“, dokonca sa ani nedokážeme hneď a úplne odpútať od technológií. Ale nastane zmena, posun, čo sa už aj deje.

To jediné, čo bude ďalej pokračovať aj pri tom všetkom možnom vyčerpaní zdrojov, bude komunikácia. A práve komunikácia je ovplyvnená novými technológiami. Napríklad, keď začal trh s VHS videom, keď sme už nedokázali priamo komunikovať medzi sebou, pretože nás čoraz viac naplňali tie mediálne programy, keď nás zasiahla celá tá kríza medziosobnej komunikácie, zrazu sme objavili, že ľudské bytosti boli priepastne zranené vo svojej intimite. Preto je dôležité, aby osamelosť ľudských bytostí, tá ich priepastná opustenosť našla práve u nás to, o čom hovoríme: blízkosť a živú a životodarnú komunikáciu medzi bunkami so živým Pánom uprostred nás. Vývoj a súmrak technológií, ako aj súmrak aktuálnej spoločnosti v čoraz hustejšej masmediálnej sieti žiadajú presne to isté.

Prudký nárast voľného času

Chcel by som spomenúť ešte jeden aspekt budúcnosti Cirkvi, ktorý je podľa môjho názoru sekulárny i teologický. (...) V Nemecku sú momentálne takéto trendy: (a) je čoraz viac ľudí, ktorí nastupujú do pracovného pomeru vo vyššom veku, pretože si hneď nenájdu adekvátnu prácu v súvislosti s ich odbornou prípravou a pracovnými ponukami; (b) je čoraz viac ľudí, ktorí skôr odchádzajú z aktívnej práce, nakoľko sa skracaje produktívny vek života, aby bolo možné zabezpečiť prácu a zárobok pre každého; (c) máme čoraz viac voľna, buď preto, že sa skracaje a stáva flexibilnejším týždenný pracovný čas alebo sa predlžuje dovolenka: jednoducho je viac času, ktorý nie je využívaný na pracovnú činnosť. (...)

To, čím sa ľudia v tom čase zaoberajú, ich zároveň naplňa aj osobnostne. V konečnom dôsledku hodnota času, ktorý žijeme, závisí od toho, či svoj čas prežívame ako osamotení jedinci alebo ho trávime pre niekoho a s niekým, či je to čas, ktorý je prospešný pre iného a v ktorom je iný človek prospešný pre mňa.

Iba čas, o ktorý sa podelíme s druhým človekom, môže byť časom prospešným. Toto je podľa môjho názoru posolstvo, ktoré k nám prichádza od Ježiša Opusteného a Ježiša uprostred. Ježiš Opustený sa zúčastnil všetkých okamihov ľudskej bytosti. Existuje len jeden bod, do ktorého sa sústreďuje všetok čas všetkých ľudských bytostí, a nachádza sa v Ježišovi, ktorý sa vo chvíli svojej opustenosti stal univerzálnym súčasníkom každej ľudskej bytosti. V ňom – tým, že prijal náš čas a prežil ho sústredený do jedného bodu, do tej extrémnej opustenosti Bohom – sa Boh stal naším súčasníkom a my sme sa stali Božími súčasníkmi. Ak žijeme s ním, žijeme univerzálnu súčasnosť. Nespočetné množstvo ľudí zabíja ich samota, ich bremená, ich trápenie; nezabíja ich fyzická smrť, ktorá raz príde, ale tá, ktorá prichádza uprostred ich života, ten nezdialaný a neuzdravený čas.

Súčasníci Boha a jeden druhého

Cirkev je čas a priestor, kde Boh žije svoju súčasnosť s ľuďmi a ľudia s ním a medzi sebou navzájom. Keď žijeme Ježiša Opusteného a žijeme tak, že Pán je uprostred nás, vtedy sa na tom mieste uprostred sveta naplnil čas. Podľa mňa budúcnosť Cirkvi spočíva práve v tom, že ľudské bytosti sa stávajú súčasníkmi Boha; spočíva v tom, že ho neopúšťajú, ale žijú s ním jeho alternatívny a naplnený čas, aby sa Boží čas mohol stať časom prítomným. Budúcnosť Cirkvi spočíva v tom, že ľudské bytosti sa delia o čas a o bremená druhých, a tak majú spoločenstvo jedni s druhými a Pána majú uprostred seba. (...)

Som presvedčený, že budúcnosť Cirkvi sa začína v malom a zároveň tkvie vo veľkom, a to v tomto: máme byť Cirkvou opusteného Boha a Cirkvou Boha uprostred nás.

¹ Text je k dispozícii aj na www.klaus-hemmerle.de.

Úvaha vo svetle *Evangelii gaudium*

Charizmy a zasvätený život

Fabio Ciardi OMI

V apoštolskej exhortácii *Evangelii gaudium*, ktorá bola akoby programovou osou minulého pontifikátu, pápež František načrtol jasnú víziu Cirkvi. V jej štvrtej kapitole, kde pápež opisuje posledné aplikácie, nachádzame štyri princípy, ktoré sa mi zdajú byť mimoriadne vhodné aj na pochopenie, akú pozíciu zastávajú charizmy vo vnútri Cirkvi, hoci v daných bodoch 222–237 sa o realite chariziem vôbec nehovorí.

▲ Čas je dôležitejší než priestor

Začnime prvým princípom: „Čas je dôležitejší než priestor“ (222–225). Stačí sa obzrieť späť do dejín Cirkvi a kresťanskej civilizácie, aby sme si uvedomili, ako pravdivé je, že muži a ženy, ktorí boli nositeľmi chariziem, spolu s tými, ktorí s nimi kráčali po tej istej ceste, dokázali „iniciovať procesy a nie ovládať priestory“. Otvorili nové cesty v kontemplácii a v prehĺbovaní evanjeliového života, v evanjelizácii a charitatívnej činnosti; prebudili svedomie jednotlivcov a národov v postupnom objavovaní duchovna a v poľudšťovaní spoločnosti; posunuli ďalej hranice duchovnej skúsenosti a dialógu s inými kultúrami a náboženstvami. Dokonca ani tí, ktorých *stabilitas loci* učinila usadlíkmi, nemysleli na „zaberanie priestoru“. To, že sa už „nehýbali“, uviedlo do pohybu okolitý svet a rozšírilo horizont viery ďalším generáciám. Vždy pripravení migrovať inam vydávali svedectvo o putovnej povahe Cirkvi, ktorá na Zemi nemá stabilné mesto a je vždy na ceste smerom do toho budúceho (porov. *Hebr 13, 14*). Práve takýmto spôsobom „čas usporadúva miesta, osvetľuje ich a premieňa na články neustále rastúcej reťaze bez spätného pohybu“. Veľké charizmatické hnutia „vytvárajú v spo-

Štyri princípy, ktoré uvádza apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* pre rozvoj sociálneho spolužitia a vytvorenie povedomia ľudu ako spoločného projektu, v ktorom sú rozdielnosti v harmónii, autor používa ako kľúč k pochopeniu zasväteného života v Cirkvi súčasnosti. Jeho príspevok je plný nových podnetov. Autor prednáša na Inštitúte teológie zasväteného života Claretianum na Pápežskej lateránskej univerzite (Rím, Taliansko) a je členom interdisciplinárneho študijného centra Škola Abbà.

ločnosti nové dynamizmy a zapájajú do nich ďalších ľudí a skupiny, ktorí ich budú niesť ďalej, až kým neprinesú ovocie v podobe dôležitých historických udalostí.“

Bezodplatnosť charizmy spôsobuje, že je vo svojej podstate nepredvídateľná, nedá sa naplánovať. V tomto zmysle by sme mohli povedať, že nie je viazaná na „miesta“, nedá sa uzavrieť do štruktúr; podobne ako jej darca, Duch, ktorý sa prejavuje tak, ako chce, kedy chce a kde chce (porov. Jn 3, 8). Vylieva sa v príhodných chvíľach, podľa nevyspytateľnej, nadradenej logiky, pre dobro Cirkvi, aby ju prebúdza a udržiaval v bdelosti. „Duch Svätý“ – čítame v *Evangelii gaudium* – „dáva do daru evanjelizujúcej Cirkvi aj rozličné charizmy. Sú to dary na obnovu a budovanie Cirkvi (LG, 12). Nie sú len uzavretým majetkom odovzdaným nejakej skupine, aby sa oň starala; skôr sú to dary Ducha začlenené do tela Cirkvi, zamerané do stredu, ktorým je Kristus: z neho potom vychádzajú sformované do evanjelizačných podnetov“ (130). Skutočnosť, že sa prejavujú v historických a dynamických skúsenostiach, im dodáva ľahkosť a možnosť ďalšieho vývoja.

Verím, že takéto chápanie chariziem vyjadruje zmysel ich ekleziality (vhodnosti pre Cirkvi) a naznačuje možnosti ich začlenenia do miestnych cirkví a diecéznej pastorácie. Nie je to len alebo predovšetkým otázka právneho poriadku alebo rozdelenia „priestorov“ a kompetencií, hoci aj to je aspekt, ktorý treba mať na pamäti. Nejde ani o vzťah medzi biskupmi a hlavnými predstavenými inštitútov zasväteného života, ako sa uvádza v dokumente *Mutuae relationes* z roku 1978. V skutočnosti ide o uznanie cirkevného poslania chariziem, ktoré žiadajú, aby boli prijaté ako dar schopný udržiavať Cirkvi v neustálom pohybe v presvedčení, že „čas je nadradený priestoru“.

▲ Jednota prevláda nad konfliktom

Tento druhý princíp (226–230) pápež vysvetlil najmä a opakovane vtedy, keď hovoril o charizmách: „Aj keď to stojí námahu, práve v spoločensťve sa charizmy ukazujú ako autentické a tajomným spôsobom plodné. (...) Rozdiely medzi osobami a spoločensťvami sú niekedy nepríjemné, ale Duch Svätý, ktorý vyvoláva rozdielnosť, dokáže zo všetkého vyťažiť niečo dobré a premeniť rozdielnosť na evanjelizačný dynamizmus, ktorý priťahuje. Rozdielnosť však vždy musí počítať s pomocou Ducha Svätého; iba on totiž dokáže zároveň vyvolať rozdielnosť, pluralitu i mnohorakosť a všetko priviesť k jednote. Naopak, ak po rozdielnosti túžime, ale sa uzatvárame do svojich osobitostí a exkluzívností, vyvolávame iba rozdelenie; na druhej strane, keď my sami chceme tvoriť jednotu prostredníctvom vlastných ľudských plánov, skončíme pri vnucovaní uniformity, homologizácii“ (130–131).

Princíp „jednota prevláda nad konfliktom“ možno uplatniť v mnohých oblastiach, aj v reholných spoločensťvách a inštitútoch. Napríklad výzva interkulturality je pre väčšinu z nich jednou z kľúčových otázok. Najsilnejšie miesta sa geograficky presunuli najmä smerom k africkému a ázijskému kontinentu, čo si vyžaduje nové usporiadania. Hranice medzi kultúrami teda prechádzajú vnútro samotných komunit, bez ohľadu na ich geografickú polohu, vzhľadom na čoraz rozmanitejší pôvod ich členov. Je to výzva, ktorá si vyžaduje, aby sme zrelativizovali svoj predchádzajúci svet, aby sme dokázali prijať svet druhých a nechali sa ním obohatiť. Táto výzva sa môže stať príležitosťou a šancou a môže otvoriť nové cesty pre celú spoločnosť, ktorá sa denne stretáva s problémom sťahovania národov.

Najhlbšou výzvou, a zároveň aj príležitosťou, je spoločenstvo medzi charizmami, ďalší typ interkulturality. Každá z chariziem príliš dlho žila vo svojom vlastnom svete, zaujatá vnútornými problémami alebo autonómnym plánovaním apoštolskej, profesijnej, formačnej a ekonomickej práce. Už roky pracujú orgány pre dialóg medzi generálnymi predstavenými ako aj na miestnych úrovniach, s cieľom vymieňať si informácie a rozvíjať spoločné stratégie. Pozoruhodná je napríklad skúsenosť inter-noviciátov. Často však zostávajú len iniciatívami najvyšších predstavených alebo fungujú v obmedzenom režime. Jednotu treba nanovo objaviť ako hodnotu samú v sebe a rozšíriť ju na všetky úrovne. Je to prvá teologická charakteristika Cirkvi, od ktorej závisí jej svätosť a katolíckosť a na ktorú sa zameriava apoštolát. Charizma je daná kvôli jednote, ako to dôrazne pripomenul apoštol Pavol. Zasvätený život, nakoľko je charizmatický, je živý jednotou: každá jeho forma sa rodí z Ducha ako z jedného a toho istého prameňa, žije pre budovanie jediného Kristovho tela a vlieva sa do mora záverečnej jednoty, keď všetko bude zhrnuté v Kristovi. Časopis *Unità e carismi* sa viac ako dvadsať rokov, vďaka inšpirácii Chiary Lubichovej a jej charizmy jednoty, usiloval podporovať spoločenstvo medzi charizmami, aby „láska kolovala – povedané slovami Chiary Lubichovej – medzi rôznymi rádmi a inštitútmi. Musia si rozumieť, chápať sa, milovať sa navzájom, ako sa milujú (navzájom) osoby Trojice. Ako vzťah je medzi nimi Duch Svätý, ktorý ich spája, pretože každá z nich je vyjadrením Boha, Ducha Svätého.“ A to prajeme aj časopisu *Ekklesia*, aby pokračoval v tomto rozširovaní spoločenstva medzi všetkými cirkevnými zložkami, aby sa jednota stala – ako napísal pápež František – „štýlom budovania dejín“ (228), bez synkretizmu alebo pohltenia jedného druhým, v „presvedčení, že jednota Ducha harmonizuje všetku rozmanitosť“ (230).

▲ Skutočnosť je dôležitejšia než myšlienka

Tretí princíp (231–233) pripomína, aké nebezpečné je „žiť v ríši obyčajných slov, obrazov, sofistiky“. Zásvätený život z toho nie je vyňatý, je v pokušení rozprávať o slávnej minulosti alebo vytvárať kvalitné doktrínálne dokumenty bez toho, aby v prítomnosti skutočne „žil“ s tou evanjeliovou intenzitou, o ktorej hovorí. Určité znaky pompéznosti, potreba spoločenského postavenia, snaha o efektívitu inštitútu a osobnú autonómiu môžu podkopať prvenstvo Boha a spôsobiť stratu zmyslu. Ak sa pretnú korene, strom uschne a odumrie. Zásvätený život zrodený z evanjelia sa buď živí evanjeliom, alebo nezadržateľne smeruje k zániku.

Súčasná citlivosť osôb, nové kultúrne parametre a nová antropológia spochybnili mnohé aspekty tradičnej duchovnej cesty. Žiada sa „nová askéza“, ktorá by zohľadnila pozitívny pohľad na stvorené skutočnosti a telesnosť, mala by väčšiu úctu k ľudskej osobe, kvalifikované bratské vzťahy a službu chudobným. Vyzýva tiež k „novej mystike“, ktorá by vedela nájsť Boha v stvorení, v bratoch a sestrách, na cestách dejín. Namiesto návratu k formám minulosti – čo je stále skryté pokušenie – je potrebná odvaha ísť vpred v tvorivosti pozornej na inšpiráciu Ducha, ktorý vždy všetko obnovuje. Klasické prvky spirituality si vyžadujú, aby sa neustále prehodnocovali z perspektívy aktuálneho a aktívnejšieho cirkevného a komunitného kresťanského života: podeliť sa o duchovnú cestu a ovocie žitého Božieho slova, bratské napomenutie, pravidelná revízia komunitnej cesty, atď. Myšlienka veľkého spoločenstva svätých, pretože Svätý v ňom žije uprostred, prinesie nové modely svätosti.

Princíp „skutočnosť je dôležitejšia ako myšlienka“ otvára aj ďalšie smery. Pápež František napísal: „Na jednej strane nás vedie k tomu, aby sme pamätali na svätých, ktorí dokázali inkulturovať evanjelium do života našich národov; a aby sme prijali bohatú, dvetisíc ročnú tradíciu Cirkvi bez pokusov vytvárať myslenie oddelené od tohto pokladu, akoby sme chceli vynájsť evanjelium. Na druhej strane nás toto kritérium vedie, aby sme Slovo uvádzali do praxe, aby sme uskutočňovali diela spravodlivosti a lásky, v ktorých sa toto Slovo stáva plodným. Neuvádzať Slovo do praxe, neprivádzať ho ku skutočnosti znamená stavať na piesku; zostať len pri myšlienke a upadnúť do intimizmov a gnosticizmov, ktoré neprinášajú ovocie, len zneplodňujú dynamizmus Slova“ (233).

Charizmatická minulosť žije vo svedomí rehoľníkov. Pripomínanie si ich slávnej histórie by však nemalo viesť k sterilnému sebauspokojovaniu, ale skôr k páľčivej otázke: Máme dnes rovnakú schopnosť riskovať, opustiť kedysi platné, ale dnes už zastarané vzorce, aby sme sa vydali novými cestami, opustili príliš dlho využívanú pôdu, aby sme zorali panenskú pôdu? Únava, preťaženie štruktúrami, zľahčovanie už osvedčeného, udržiavanie *status quo* prinášajú riziko hibernácie výbušnej sily charizmy a môžu spôsobiť, že charizma bude bez účinkov, neúčinná a oheň Ducha oslabne.

Princíp, že „skutočnosť je dôležitejšia ako myšlienka“ napokon povzbudzuje k tomu, aby „duchovný“ život bol oveľa viac vtelený, aby sa dokázal dotknúť „tela Krista“ v chudobných. Dejiny rehoľného života sú svedectvom o blízkosti človeku, jednoduchým ľuďom. Laici sa naučili modlitbe od mníchov tým, že navštevovali ich modlitebne, videli rehoľníkov, kňazov a bratov, ako sa hrajú s deťmi v oratóriách, učia v školách, pracujú vo farnosťiach, venujú sa evanjelizácii najrozmanitejšími spôsobmi a najrôznejším službám charity. Podelili sa o svoje skúsenosti zo života v tretích rádoch, v bratstvách a združeníach, ktoré vznikli okolo ich rehoľných rodín.

Dnes je táto potreba väčšia a prejavuje sa novým spôsobom. Sme svedkami nielen oživenia starobylých tretích rádov, ale aj vzniku nových foriem združovania. Niektorí laici sa chcú podieľať na projektoch zasvätených osôb, na ich iniciatívach, zdieľať ideál ich zakladateľov, ktorý pociťujú ako ich vlastný. Priťahuje ich tento osobitný spôsob nasledovania Ježiša, evanjeliové slová, ktoré ožívajú vďaka tej-ktorej charizme. Žiadajú, aby sa z objektu misie stali jej subjektom. Domy a srdcia sa musia doširoka otvoriť pre nové podelenie sa a spoločenstvo. Okrem iného je to jediný spôsob, ako objaviť charizmu vo všetkých jej prvkoch a možnostiach. Dialóg, ktorý v posledných rokoch prebieha medzi zasvätenými osobami a laikmi na tému „charizmatické rodiny“, je plný sľubných očakávaní.

▲ Celok je viac než jedna časť

Štvrtý princíp „celok je viac než jedna časť“ (234–237) pomáha uvažovať nad tým, ako „venovať pozornosť globálnemu rozmeru, aby sme neupadli do každodennej malichernosti“, „nechať sa osloviť niečím, čo je iné, a oceniť krásu, ktorú Boh šíri za hranicami ich územia“, v presvedčení, že „celok je viac ako jedna časť a je tiež viac ako ich jednoduchý súčet“. Určite je potrebné zostať nohami na zemi, pevne zakorenený vo svojom prostredí, „pracovať v malom s tým, čo je nablízku, ale so širšou perspektívou“.

Tento princíp má však mnohostranné uplatnenie. Zdá sa mi to okrem iného ako pozvanie porovnať sa s novými možnosťami, ku ktorým celá dnešná Cirkev vyzýva, aby sa charizmy otvorili dialógu vo všetkých oblastiach, čím predídu vlastnému uduseniu a zániku.

Aj tento aspekt je silne zakorenený v dejinách rehoľného života. Vedomie vlastného povolania budovať jednotu nachádzame už v prvotnom mníšstve. Pri štúdiu dejín neustále nachádzame odhodlanie tak starobyľých ako aj nových rádov a združení vstúpiť do dialógu s veľkými náboženstvami Ázie. Františkán Odorik z Pordenone, jezuita Matteo Ricci a v minulom storočí Merton, Le Sax, Griffiths, to sú len niektoré z najznámejších mien širšieho hnutia, ktoré charakterizovalo cestu rehoľného života. Ekumenické hnutie medzi svojich najhorlivejších protagonistov a ctiteľov zaraďuje aj mníchov a rehoľníkov. Stačí si pripomenúť „neviditeľný kláštor“ Paula Couturiera, duchovné napredovanie trapistickej sestry Márie Gabriely, ako aj vzostup mníšskych foriem a rehoľného života v Anglikánskej a Evanjelickej cirkvi. „Zasvätený život – napísal Ján Pavol II. – už tým, že pestuje hodnotu bratského života, sa ponúka ako privilegovaná skúsenosť dialógu“ (VC, 74). Je príznačné, že poslednú kapitolu svojho apoštolského listu *Vita consecrata* nazval „Angažovaní v dialógu so všetkými“.

Do takej miery, do akej zasvätený život bude schopný byť verný svojmu najhlbšiemu povolaniu a bude sa vedieť čoraz viac otvárať a vstupovať do spoločenstva s inými kresťanskými denomináciami, inými náboženstvami, so všetkými mužmi a ženami dobrej vôle, sa určite rozvinie jeho nová vnútorná sila. Tým, že sa vloží do služby jednoty a práve tam podaruje svoje bohatstvo, bude schopný znovu nadobudnúť svoju identitu a sviežosť a rásť k novým horizontom, ku ktorým Duch vedie celú Cirkev.

Postava, ktorá rozbehla dejiny, ktoré dnes píšeme

Pavol VI.: prorok, apoštol, sprostredkovateľ

Maria Voceová

Nakoľko postava Giovanniho Battistu Montiniho, pápeža Pavla VI. a Kristovho vikára bola ponorená v Božom slove, zdôraznila by som, že sa nám ukazuje vo svojom trojitom rozmere proroka, apoštola a sprostredkovateľa. Dotknem sa každého z týchto troch aspektov.

▲ Prorok

Prorocký rozmer pontifikátu Pavla VI. sa v našich časoch vynára oveľa jasnejšie ako v minulosti. Ide o rozsah jeho pontifikátu a jeho schopnosť odvážne a múdro otvárať nové cesty, po ktorých s radosťou kráčajú jeho nástupcovia. Pavol VI., muž veľkej prezieravosti, poznal aj nepochopenie aj osamelosť, ako sa to prorokom stáva. Štíhly a takmer krehký na tele sa vyznačoval odvahou a múdrosťou zostať verný imperatívu svedomia, čo ho predstavovalo ako „znamenie protirečenia“. (...)

V Cirkvi, ktorá si dnes uvedomuje, že ešte dostatočne neobjavila a nedocenila úlohu žien, silne vyniká veľká pozornosť, ktorú pápež Pavol VI. venoval ženskému univerzu v Cirkvi. Jeho rozhodnutie prijať ženy (desať rehoľníčok a trinásť laičiek) na Druhý vatikánsky koncil ako audítorky, čo sa stretlo s nevoľou, bolo skutočne inovatívne a malo pozitívne dôsledky, vrátane voľného prístupu k teologickému štúdiu.

V roku 1970 to bol opäť Pavol VI., ktorý historickým rozhodnutím vymenoval prvé dve ženy – Teréziu z Avily a Katarínu Sienskú – za učiteľky Cirkvi, titul, ktorý sa dovtedy vždy udeľoval len mužom.

„Pavol VI. bol skutočne *pápežom dialógu*,“ tak povedal Ján Pavol II. v meste Concesio počas svojej pastoračnej návštevy v roku 1982 a zdôraznil u svojho predchodcu schopnosť

Dňa 14. októbra 2018 bol kanonizovaný pápež Pavol VI., ktorý ukončil Druhý vatikánsky koncil a inicioval jeho realizáciu. Jeho cieľom bol univerzálny dialóg a zároveň dal rozhodujúci impulz evanjelizácii, ktorá má korene už v jeho službe milánskeho arcibiskupa. Podala o tom svedectvo bývalá prezidentka Hnutia fokoláre v katedrále v Brescii (Taliansko), ktorého zhrnutie prinášame. Celý text sa nachádza v: Inštitút Pavla VI., Newsletter č. 72, s. 29–36.

viest dialóg s celým ľudstvom.¹ „Nebojte sa vykonať exodus, ktorý je nevyhnutný pre každý autentický dialóg“, nabádal pápež František, poukazujúc pri tom na dialóg ako na ‚metódu‘, ktorá pochádza nie ‚z rafinovanej stratégie‘, ale „z vernosti Tomu, ktorý sa nikdy neunaví prechádzať a znovu prechádzať námestiami ľudí až do jedenástej hodiny, aby ponúkal svoje pozvanie lásky.“²

Pojem „dialóg“, ktorý je dnes tak plodný na všetkých úrovniach, sa prvýkrát objavuje v oficiálnom cirkevnom dokumente *Ecclesiam suam*. V tejto programovej encyklike svojho pontifikátu nám Pavol VI. odhaľuje význam dialógu: dialóg je „vnútorný impulz lásky“, ktorý sa stáva „darom lásky“. Cirkev „musí vstúpiť do dialógu so svetom, v ktorom žije. Cirkev sa stáva slovom, Cirkev sa stáva posolstvom; Cirkev sa stáva rozhovorom“ (ES, 66–67). A on sám sa stal pokorným a autentickým svedkom tohto *colloquium salutis* až do takej miery, že si z neho urobil štýl života.

▲ Apoštol

(...) Tak ako pre apoštola Pavla, aj pre pápeža Montiniho bola evanjelizácia naliehavou potrebou, ktorá sa realizuje v ucelenej jednote viery a života a s veľkým zmyslom pre osobnú zodpovednosť.³ Evanjelizácia, tvrdil, „nie je nikdy pre nikoho individuálnym a izolovaným činom, ale hlboko cirkevným“, ktorý si vyžaduje svedectvo jednoty (EN, 60; porov. aj 77). V skutočnosti je to vzájomná láska medzi kresťanmi, ktorá dáva „schopnosť plodiť Krista uprostred nás“⁴. A on je „absolútne prvým a najväčším evanjelizátorom“ (EN, 7).

Rada by som tu pripomenula veľkú pasťoračnú udalosť, ktorú si osvojil Giovanni Battista Montini, keď bol milánskym arcibiskupom: boli to misie v meste a konali

sa v novembri 1957. Nebola to jeho vlastná intuícia, ale ako bolo príznačné pre Montiniho, ktorý predznamenal cestu kolegiality a „synodality“, vypočul si potrebu, o ktorej mu hovorili, a potom jej naplneniu dal nielen nový rozmer (počtom to boli najväčšie misie, aké sa dovtedy v Cirkvi zrealizovali), ale obnovený bol aj ich obsah. Zmenil dovtedajší štýl misií, lebo nechcel, aby boli pripomienkou sviatostných povinností alebo morálnych predpisov, ale aby rozhodne, jasne a úctivo pripomenuli základnú Kristovu pravdu, z ktorej všetko vyplýva. Téma vtedajších misií znela: *Boh Otec*. Misie mali byť v Montiniho myslení „Božím prstom“, ktorým sa Boh prišiel dotknúť každého človeka, aby mu pripomenul, že má „tam hore Otca“⁵ a aby každému človeku, bez ohľadu na jeho vieru a minulosť, ponúkol svetlo, aby „v radosti a milosti obnovil synovský vzťah, ktorý s nami chce nadviazať Boh tým, že sa skrze Krista a v Duchu Svätom zjavil ako náš Otec.“⁶

Na sviatok Všetkých svätých, len štyri dni po otvorení misií, arcibiskup Montini hovoril – spôsobom, ktorý anticipoval koncil – o všeobecnom povolaní k svätosti a predstavil ho ako možné a záväzné povolanie. Pripomenul, že láska je „podstatou dokonalosti“, je to „najvyššia cesta k svätosti“. Každý človek má svoju vlastnú cestu, po ktorej má kráčať, ale na tejto ceste nie je sám. Ukázal, ako v priebehu storočí rôzne spirituality naznačovali rôzne cesty a že dnes sú otvorenejšie ako kedykoľvek predtým, sú nežnejšie, „stratili veľa zo svojej prvotnej prísnosti, ale idú zasa priamejšie po línii lásky a apoštolátu; a všetkým životným stavom sa ponúkajú s presvedčivou príťažlivosťou“.

Svätosť možno teda dosiahnuť „plnením povinností svojho stavu“. Toto kritérium, pokračoval arcibiskup, „vedie k popularizácii nasadenia pre svätosť, kto-

ré má tendenciu viesť od individuálneho ku kolektívnemu, od ojedinelej udalosti k pravidelnému zvyku, od výnimočného k spoločnému pre všetkých. Postava svätca, ktorý vyčnieva ponad obvyklé normy, zostane vždy vo veľkej úcte (...). Ale jav, ktorý máme pred očami, je jasný a ohromujúci: Cirkev dnes smeruje k svätosti celého ľudu.“⁷ (...)

▲ Sprostredkovateľ

„Svet ma pozoruje, prekvapuje a je dotieravý. Musím sa ho naučiť skutočne milovať“ – takto sa vyjadril Pavol VI. v prvých hodinách po svojom zvolení na pápežský stolec. „Cirkev je taká, aká je. Svet je taký, aký je. Koľké úsilie treba prejavíť, aby ho človek mohol milovať! Musíme ho milovať podľa Kristovej lásky.“⁸ (...)

„Božou pomocou tak budeme mať srdce pre každého,“ povzbudil v ten deň (pri svätej omši začiatku svojho pontifikátu)⁹.

„Potrebujeme srdce“ – poznačil si počas duchovných cvičení v auguste 1963. „Srdce citlivé na každú potrebu; srdce pripravené na každú možnosť dobra; srdce slobodné pre vedomú chudobu; srdce veľkodušné pre každé možné odpustenie, pre každé rozumné podujatie; srdce láskavé pre každú jemnosť; srdce zbožné pre každý pokrm z výsosti.“¹⁰

Takto Pavol VI. – nasledujúc svojho Majstra – berie na seba úzkosť a trápenie sveta, cíti ho ako hlboko vlastné, nesie jeho hriech, skutočne cíti jeho ľarchu a trpí ním až do konca, ako to často prezrádzala jeho tvár. A práve takto sa v ňom jasne prejavovalo Božie otcovstvo (...).

„Pavol VI. urobil pápežskému stolcu veľkú česť“, vyjadrila sa Chiara Lubichová v roku 1977, pretože „bez obáv miloval všetkých“ a „daroval sa všetkým. (...) Bol to pá-

pež dialógu s celým svetom, bol to pápež, ktorý potenciálne videl celé ľudstvo ako jednu rodinu.“¹¹

„Zvyčajná predstava, ktorú si ľudia vytvárajú o pápežstve – poznamenal pápež Montini – je, že si ho predstavujú ako miesto príkazov, autority, rozhodovania; a naozaj to tak je v prípade pastoračného a doktrinálneho vedenia Cirkvi. Ale už sa nezvykne dosť myslieť na to, že tu sa viac ako inde pociťuje, živí, znáša pocit ľudskej nedostatočnosti, pociť potreby Božej pomoci, pokorný pocit našej radikálnej neschopnosti, trýzeň znášania mnohých túžob spojených s ľazobou mnohých nádejí; zabúda sa na to, že tu tieto túžby nadobúdajú obrovské, celosvetové rozmery.“¹²

(...) Povedomie o jeho svätosti sa vždy ukáže v spoločenstve, ktoré pretrváva. Pri udržiavaní jeho duchovného dedičstva chceme stále poukazovať na tú konštantu jeho existencie, ktorú nám odovzdával: lásku k Cirkvi. „Chcel by som (...), aby sme ju celú pochopili v dejinách Cirkvi. (...) Chcel by som ju objasniť, pozdraviť, milovať v každej bytosti, ktorá tvorí Cirkev (...).“¹³

Jeho láska nás obklopuje a pobáda, aby sme aj my prejavili našu lásku. Túto našu túžbu a nasadenie chcem vyjadriť slovami denníka Chiary Lubichovej, v ktorej píše o jednej stredajšej audiencii Pavla VI.:

„16. októbra 1965. Milovať Cirkev... je to vyjadrenie, ktoré preniká do hĺbky nášho srdca, akoby sa nás dotýkalo na našom najslabšom mieste...“

Preto ti, Pane, chceme obetovať našu skromnú prácu tých pár dní nášho života. Pre tento ideál, ktorý znamená milovať to, čo miloval Ježiš, ako hovorí pápež, chceme milovať Matku. A je to, a chce to byť, len láska a iba láska k Cirkvi, ktorá nás pobáda pomáhať obnovovať jej tvár, obnovovať sa každý deň a navzájom si pomáhať obno-

vovať sa, piť z prameňov krásy, ktoré Cirkev stráži a ponúka.

Musí to byť táto láska k Cirkvi, ktorá nás povzbudzuje pokúšať sa o nové diela, aby sme ukázali (...) zázrak jej večnej mladosti.“¹⁴

-
- ¹ Porov. Ján Pavol II., *È stato il papa della Chiesa, del dialogo, dell'umanità*, Concesio, 26.9.1982, v *Insegnamenti di Giovanni Paolo II.*, zv. V/3 (1982), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1983, str. 568.
- ² František, *Stretnutie s biskupmi USA*, Washington, 23.9.2015.
- ³ Porov. Pavol VI., *Esortazione pastorale per il lavoro apostolico nell'America Latina*, v *Insegnamenti di Paolo VI.*, zv. III (1965), Tipografia Poliglotta Vaticana, Città del Vaticano 1966, str. 668.
- ⁴ Porov. Pavol VI., *Homília vo farnosti Panny Márie Potešiteľky* (Casal Bertone), 1.3.1964, v *Insegnamenti di Paolo VI.*, zv. II (1964), Tipografia Poliglotta Vaticana, Città del Vaticano 1965, str. 1073.
- ⁵ G. B. Montini, *Prst Boží. Homília* 22.9.1957, v *Discorsi e scritti milanesi* (1954-1963), zv.

I, Istituto Paolo VI - Edizioni Studium, Brescia-Roma 1997, str. 1614.

- ⁶ G. B. Montini, *Homília na sviatok Nanebovzatia Panny Márie*, v *tamtiež.*, str. 1552.
- ⁷ G. B. Montini, *Cesty ku svätosti. Homília* 1.11.1957, v *tamtiež.*, str. 1730-1737.
- ⁸ P. Macchi, *Paolo VI nella sua parola*, Morcelliana, Brescia 2014², str. 104-105.
- ⁹ Pavol VI., *In die Coronationis Papae. Continuare nel tempo e dilatare sulla terra la missione di Cristo. Proseguimento del Concilio Ecumenico*, v *Insegnamenti di Paolo VI.*, zv. I (1963), Tipografia Poliglotta Vaticana, Città del Vaticano 1965, str. 27.
- ¹⁰ Pavol VI., *Meditazioni inedite*, 5.8.1963, v *Nell'intimità di Paolo VI. Pensiero alla morte, Testamento, Meditazioni*, zostavil P. Macchi, Morcelliana, Brescia 2000, str. 60.
- ¹¹ Ch. Lubichová, *Uomini al servizio di tutti* (1978), v *Dio è vicino* (Scritti spirituali/4), Città Nuova, Roma 1981, str. 108-109.
- ¹² Pavol VI., *Príhovor na generálnej audiencii*, 1.9.1965, v *Insegnamenti di Paolo VI.*, zv. III (1965), *cit.*, str. 1019.
- ¹³ Pavol VI., *Pensiero alla morte*, v *Nell'intimità di Paolo VI.*, *cit.*, str. 22-23.
- ¹⁴ *Denník Chiary Lubichovej*, 16.10.1965, dokument v Archíve Chiary Lubichovej, značka: F 120 06-01 04.

Historické poslanie a dnešné dôsledky

Charizmy - tvorcovia kultúry

Marina Mottaová SBG

Charizmy, okrem svojho špecifického cirkevného poslania, plnili aj historické poslanie, ktoré je možno menej známe. Boli skutočnými tvorcami kultúry. Je preto dôležité pozrieť sa na ne a na hnutia, ktorým dali život, nielen preto, aby sme pochopili duchovné a ľudské svedectvo, ktoré po sebe zanechali, ale aj preto, aby sme pochopili ich prínos k budovaniu občianskych, sociálnych a kultúrnych štruktúr, ktoré existujú dodnes. Autorka, ktorá je predstavenou talianskej provincie Sestier od Dieťaťa Ježiša, vydala v roku 2015 zborník „Charizmatická Európa. Ako svätci od základu zmenili dejiny Západu“ (vyd. Città Nuova).

Pri pohľade na dejiny, na epochálne zmeny, na súbeh reformných hnutí a na obrodenie, ktoré priniesli, objavujeme v nich stopy pôsobenia mužov a žien, ktorí pohnutí Duchom interpretovali potreby svojich súčasníkov a silou svojej charizmy dali život organizovaným inštitúciám. Tieto inštitúcie sa stali centrami odovzdávania kultúry, šírili sa slobodným svedectvom a vytvárali ďalšie hnutia sociálnej transformácie. Charizmy teda zanechali hlboké brázdy.

▲ Mnišstvo - ochranca a tvorca kultúry

Hoci tu nie je priestor na jeho syntézu, ponúknem zopár pohľadov. Po rozpade Rímskej ríše bol prínos benediktínskeho mnišstva pre budovanie civilizácie zásadný, pretože zostalo základným nositeľom nielen predchádzajúceho kultúrneho dedičstva, ale aj základných náboženských a morálnych hodnôt a vždy potrebných obrodných procesov.¹ Benediktínske hnutie predstavovalo nový spôsob života, stalo sa „prototypom“ spoločnosti a živnou pôdou pre tvorivosť v mnohých aspektoch spoločenského života.

Vďaka ideálu duchovného života a dobre disciplinovanej činnosti sa kláštor ukázal ako miesto stretnutia a spojenia rôznych kultúr a sociálnych stavov, schopné vytvárať nové a originálne kultúrne a sociálne prejavy. Takto to bolo počas celej druhej polovice prvého tisícročia. Zázrakom boli tieto mnišské komunity, lebo v nich bratským a sesterským spôsobom žili ľudia, ktorí sa v spoločenskom živote navzájom bili a zabíjali.² Regula, ktorá vytvárala harmóniu medzi duchovnými a materiálnymi inštanciami, aktualizovala novosť evanjeliovej rovnosti medzi šľachticom a prostým človekom,

a medzi rôznymi národnosťami. Benedikt oživil hodnotu manuálnej práce, ktorá bola podľa mentality tej doby zamestnaním pre odsúdených a pre otrokov. Svätec vrátil práci plnú dôstojnosť, lebo ju predstavil ako účasť ľudskej osoby na Božom stvoriteľskom diele a ako povinnosť pre všetkých.

Čo bol Benedikt pre Západ, to boli Cyril a Metod pre slovanské krajiny. Tým, že vytvorili hlaholiku, z ktorej neskôr vyšla cyrilika, umožnili prekonať kultúrny predsudok, že kresťanskú liturgiu môže vyjadrovať len hebrejčina, gréčtina a latinčina. Bol to zásadný prínos pre slovanskú kultúru.³

▲ Žobravé rády a ekonómia

V 12. storočí, v období prechodu medzi feudalizmom a zrodom cechov, v čase rozvoja obchodu a bohatstva, mali žobravé charizmy (František a Dominik) zásadný vplyv na kultúru (spomeňme si napríklad na univerzity, ktorých protagonistami boli Tomáš, Bonaventúra a Albert). Františkánstvo prispelo aj k zrodu moderného hospodárstva. Mnohí františkáni rozvinuli pojmy ako spoločné dobro, bratstvo, dar ako nezištnosť, „politická lexikálna paradigma, identita a hodnoty, ktoré vytvorili parametre, normy a inštitúcie (...), zaoberajúce sa ústrednými bodmi ‚stávania sa spoločentvom‘: inklúzia, spolupatričnosť, reciprocity, (...) legitimita a životaschopnosť trhu, výmeny a peňazí.“⁴ Prezieravá františkánska ekonómia dokázala reagovať na problémy úžery vytvorením nových inštitúcií: sporiteľne založil v roku 1462 blahoslavený brat Barnabáš Manassei v Perugii. Obilné banky zasa fixovali hodnotu peňazí na základe pracovnej sily. Mini-úvery pomáhali roľníkom brániť sa proti úžerníkom: dostali zálohu pšenice alebo jačmeňa na siatie, čo mali vrátiť po žatve s miernym navýšením

za túto pôžičku. Boli to diela, ktoré nielen odsudzovali vydieranie úžerníkov, ale vytvárali aj alternatívu.

▲ Siete pomoci a uzdelávania

Niektoré rády, ako napríklad rehoľa svätého Antona, si za svoju hlavnú charizmu určili starostlivosť o núdznych, chudobných a malomocných na špeciálnych miestach. Neskôr aj Kongregácia služobníkov nemocných, ktorú založil Kamil de Lellis (1550–1614). S výstavbou nemocníc teda vznikli v Európe prvé štruktúrované siete organizovanej starostlivosti o chorých. Zaujímavá je skúsenosť mystičky Kataríny z Janova zo 16. storočia, ktorá bola vymenovaná za rektorku nemocnice v Pammattone (Janov) a spravovala ju nielen s veľkou láskou, ale aj s veľkou a inteligentnou efektivitou. Ďalšou významnou osobnosťou bol Vincent de Paul, zakladateľ Dcéry kresťanskej lásky v 17. storočí. V kontakte s dramatickou realitou nemocničného systému a mnohých iných foriem chudoby vycítil ich nedostatky, kvôli čomu tam umiestnil kvalifikovaných a motivovaných ľudí a oživil inštitúcie, ktoré upadali.

Mimoriadne dôležité bolo, že nové vzniknuté komunity založili ľudové školy, kde sa vzdelávali a spoznávali vieru už malé deti. Ich zakladateľmi boli napríklad Callanzio, Barrè, De La Salle. Okrem nich vznikli mnohé inštitúcie, najmä ženské, ktoré priniesli originálne a nové prvky: emancipáciu žien, účinnejší a racionálnejší spôsob riešenia a nápravy problémov, evanjelizáciu ľudových más prostredníctvom charitatívnej služby či vytváranie edukačných centier pre ľudí. Rovnako sa venovala pozornosť aj potrebám migrantov (F. X. Cabriniová, G. B. Scalabrini).

▲ Schopnosť zachytiť nové dôležité križovatky

V zložitom a pohnutom období 19. storočia sa množili aktivity chariziem s jednoznačne sociálnym zameraním. Boli to charizmy, ktoré reagovali na najrôznejšie potreby, najmä pre znevýhodnených ľudí (ženy a deti v prostitúcii, siroty, nevidomí, opustení, staré osoby a podobní). Schopnosť všimnúť si tieto križovatky dejín a reagovať na výzvy vyplývajúce z napredovania priemyselnej spoločnosti – i keď atmosféra v spoločnosti niekedy nedôverovala moderným tendenciám – bolo jedným z charakteristických aspektov množstva zakladateľov v tomto období (Ozanam, Murialdo, Guannela, zrod sociálneho katolicizmu, Katolícka akcia, atď.). V dvadsiatom storočí, poznačenom myšlienkovými prúdmi, ktoré zúrodnili spiritualitu našej doby, a veľkými historickými udalosťami (ako napríklad Druhý vatikánsky koncil), sa zrodili sekulárne inštitúty, v ktorých dozrelo vedomie naliehavosti vnášať vieru do sociálneho, politického a kultúrneho prostredia, do čoraz viac sekularizovaného sveta.

▲ Svätosť ľudu, otvorená dialóg

A napokon, okolo Druhého vatikánskeho koncilu sa vytvorili hnutia a komunity, ktoré sú súčasťou Cirkvi, no majú vlastný štýl a sú ďalším prejavom charizmatického vývoja Cirkvi, s charakteristikami vhodnými práve pre výzvy dnešnej Cirkvi. Predstavujú ponuku svätosti, ktorá je otvorená pre celú Cirkev ako Boží ľud na ceste, s cieľom sprítomniť evanjelium a Cirkev vo svete a spoločnosti. Sú ďaleko od akéhokoľvek úteku pred svetom a jeho kultúrami, s ktorým vedú dialóg vo všetkých oblastiach. Uprostred neistôt vyvolaných sekularizáciou a modernosťou boli tieto

hnutia, vďaka vytrvalosti mnohých kresťanov, svetlými bodmi a novou prítomnosťou evanjeliového života v spoločnosti, ktorá už nie je kresťanská. Ján Pavol II. ich nazval „darom Ducha v našej dobe“, takže nemohli chýbať. Ukazujú, že Božia prozreteľnosť sa naďalej stará a odpovedá.

▲ Súčasné perspektívy pre staré a nové charizmy

Výzvy globalizácie, nihilistického relativizmu, konzumnej a odpadkovej kultúry sú pre Cirkev takou výzvou, že nielenže interpelujú charizmatické rodiny, aby sa zamýšľali nad tým, ako dnes uplatňovať evanjelium, ale dávajú vznik aj iným skutočnostiam pluralitného sveta, ktorý už nemá kultúrne korene v kresťanstve. Súčasná kultúrna zmena je však horizontom, na pozadí ktorého je možné a nevyhnutné nájsť tvorivé riešenia. A to je typická vlastnosť konania chariziem. Pápež František spomenul zopár podmienok, aby sa charizmy mohli naplno vyjadriť:

„Charizma by sa nemala uchovávať ako fľaša destilovanej vody: odvážne jej treba umožniť, aby prinášala ovocie, aby sa konfrontovala s realitou, kultúrou, dejinami.“⁶ Je potrebné vrátiť sa k pôvodnej intuícii, pre ktorú Duch Svätý vzbudil charizmatickú realitu, a vteliť ju do dnešného sveta, priniesť kultúrne novoty a nové prorocké odpovede v súlade so zakladateľmi. Ide o konverziu, obrátenie mentality, ktoré nás pozýva vrátiť sa k evanjeliu, prekročiť zabehané schémy, opustiť istoty, otvoriť sa a riskovať nové cesty.

„Dnes nás realita (...) vyzýva, aby sme iniciovali procesy a nezaberali priestory, aby sme bojovali za jednotu a nelipli na minulých konfliktoch, aby sme načúvali realite, aby sme sa otvorili ‚mase‘, svätému vernému Božiemu ľudu a Cirkvi ako celku.

Otvoriť sa Cirkvi ako celku.“⁷ Je potrebné rozoznávať znamenia doby, ako je „mystika cirkevného my“, „vytvárať ‚iné miesta‘, kde sa dá zažiť evanjeliová logika darovania sa, bratstva, prijatia rozmanitosti a vzájomnej lásky (...) všetky tie miesta, ktorým kedysi dala zrod charizmatická láska a tvorivosť, sa musia stať kvasom pre spoločnosť inšpirovanú evanjeliom, mestom na vrchu, ktoré vyjadruje pravdu a silu Ježišových slov.“⁸

Reagovať na výzvu spoločenstva medzi starými a novými charizmami, medzi rôznymi povolaniami, vo vzájomnej výmene darov, vo vzájomnej pomoci s celou ostatnou Cirkvou. Budúcnosti nemožno čeliť v rozptyle, treba spolupracovať a podporovať sa. „Všetko sa musí diať v spoločenstve a dialógu s inými subjektami tvoriacimi Cirkev. Misijné výzvy sú také veľké, že nie je možné účinne im čeliť bez spolupráce všetkých členov Cirkvi, a to tak v oblasti rozlišovania, ako aj uskutočňovania“ (*Vita consecrata*, 74).

Výzva inkulturácie sa snaží prekonať kultúrnu rozmanitosť prostredníctvom vzťahu prijatia a vzájomného rešpektu, integrujú tak jednotu a rozmanitosť. Cieľom chariziem má byť trvalé udržiavanie evanjeliového obrátenia v centre postupného budovania interkultúrnej reality. Charizmatické spoločenstvá sú už teraz prorockým príkladom tejto skutočnosti.

Chiara Lubichová si s prorockou víziou predstavovala Cirkev budúcnosti, ktorá by bola jednotnejšia, prítiažlivejšia, rodinnejšia, mariánskejšia a charizmatickejšia. Ideálom jednoty, voľbou Boha, evanjeliovou čistotou, spoločenstvom s prejavmi iných

chariziem nás Chiara pozýva prehĺbiť a žiť spoločenstvo, aby sme dosiahli plnú charizmatickú identitu a boli vodcami, prorokmi a inovátormi pre život nášho sveta a pre našich súčasníkov. Prežívame *kairòs*, nové obdobie v Cirkvi a v ľudstve.

¹ Porov. C. Dawson, *Il Cristianesimo e la formazione della civiltà occidentale*, Rizzoli, Milano 1997; T. E. Woods, *Come la Chiesa cattolica ha costruito la civiltà occidentale*, Cantagalli, Siena 2007.

² G. Falco, *La Santa Romana Repubblica*, Ricciardi, Napoli 1973, str. 95.

³ A. E. N. Tachiaos, *Cirillo e Metodio. Le radici cristiane della cultura slava*, Jaca Book, Milano 2005.

⁴ O. Bazzichi, *Economia e scuola francescana. Attualità del pensiero socio-economico e politico francescano*, Libreria Universitaria Limena, Padova 2013, str. 13.

⁵ Porov. O. Bazzichi, *Dall'usura al giusto profitto. L'etica economica della scuola francescana*, Effatà, Cantalupa, 2008.

⁶ František, *Príhovor Vyšším rehoľným predstaveným Talianska*, 7.11.2014.

⁷ František, *Príhovor na stretnutí s kňazmi a zasvätenými*, Milano, 25.3.2017.

⁸ František, *Apoštolský list všetkým zasväteným osobám pri príležitosti Roku zasväteného života*, 28.11.2014.

Úloha laikov po Francúzskej revolúcii

Vždy je „hodina laikov“

Carlos Garcia
Andrade CMF

Cirkev dnes vie, že viera nenapreduje bez laikov, no v minulosti táto skutočnosť nebola až tak zrejmá.

Po Tridentskom koncile sa zdalo, že laici boli v cirkevnom spoločenstve odsunutí k okrajovým úlohám. Preto dobre známa fráza a často používaná po Druhom vatikánskom koncile „teraz je hodina laikov“ v skutočnosti ťažko nachádza svoju realizáciu. Medzi obdobiami, v ktorých úloha laických veriacich bola rozhodujúca, patrí napríklad obdobie po Francúzskej revolúcii (1789–1799) a obdobie Napoleona Bonaparteho (1799–1815). Pohľad na tú ťažkú dobu môže napomôcť lepšie pochopiť aktuálne Božie cesty.

Cirkev vyšla z Francúzskej revolúcie s mnohými ranami a jej rady boli značne zmenšené (počet kňazov a rehoľníkov sa zredukoval na menej ako tretinu z pred revolúcie). Aj z tohto dôvodu boli skutočnými protagonistami cirkevnej obnovy verejne známe laické osobnosti.

Avšak bol to nový druh laikov. Ak v minulosti bolo medzi laikmi, ktorí mali určitý vplyv na život Cirkvi, len niekoľko významných osobností, ktoré svojimi ekonomickými možnosťami alebo vplyvom v mocenských kruhoch podporovali biskupov, alebo hrali úlohu sprostredkovateľov, teraz sa veci zmenili: objavili sa militantní, angažovaní laici, ktorí verejne sprevádzali klerikov a bránili Cirkev na mnohých frontoch spoločnosti. Začalo sa tak utvárať takzvané hnutie katolíkov. Celkovo však toto hnutie bolo dosť rozmanité a ukazovalo aj formy vážnych obmedzení.

▲ Otázne prístupy

Niektorí monarchisti po excesoch revolúcie obhajovali návrat k stredovekému modelu: spojenectvo medzi trónom a oltárom. Podľa nich mohla byť len pod vplyvom náboženstva zabezpečená podstata ľudského a spoločenského života. Hľadali výslovnú podporu cirkevnej hierarchie, no zároveň boli unavení z mnohých požiadaviek, ktoré monarchii kládla Cirkev: zaviesť katolicizmus ako štátne náboženstvo, povinnosť pre každého svätiť nedeľu, absolútny zákaz rozvodov, zveriť vyučovanie detí duchovenstvu, ekonomické a právne výhody. Cirkev bola v pokušení ovládnuť aj ľudí bez náboženstva, a to prostredníctvom svetskej moci, no králi (a monarchovia) neboli ochotní ustúpiť všetkým týmto požiadavkám.

Iní však, aj keď odhodlane bojovali za obranu práv Cirkvi, začali chápať výhody, ktoré viere dokázala ponúknuť sloboda (aj preto, že sa chceli oslobodiť spod kráľovských privilégií). S nimi

sa zrodil liberálny katolicizmus, ktorý viedol k uvedomeniu si a otvoreniu nových ciest. Aj tu postoj Cirkvi sklamal, a to v tom zmysle, že hoci využívala všetky výhody, ktoré z jej liberálnej pozície vyplývali, neuznávala legitimitu slobody ani princípov, ktoré liberáli obhajovali.

Treťou skupinou boli *ultramontáni* – *klerikálni spiatočníci*. Zatrpknutí nepriatelia modernosti, snažili sa o jednotu všetkých katolíkov pod vedením pápeža. Pozerali sa na Rím, bránili rímsky centralizmus a boli najbojovnejšími voči všetkým: či proti legitimistom (tí odmietali akýkoľvek náboženský nacionalizmus) ako aj proti liberálom. Neváhali prenasledovať, odsudzovať, diskvalifikovať.

▲ Niektoré centrálné body

V prvej fáze protagonistami cirkevnej obnovy boli konvertiti na katolicizmus. Medzi nimi bolo niekoľko významných intelektuálov: Francois-René de Chateaubriand vo Francúzsku, Friedrich L. von Stolberg v Nemecku, K.W. Friedrich von Schlegel v Rakúsku, A. Manzoni v Taliansku, J. H. Newman v Anglicku. Okolo nich sa vytvorili početné skupiny katolíckych intelektuálov (v Münsteri, Viedni, Mníchove, Kasseli, Frankfurte, Koblenzi, Speyeri). Propagovali otvorenosť viery voči pozitívnym liberálnym hodnotám, čo spočiatku bolo strategické, neskôr čoraz viac presvedčené; boli propagátormi katolicizmu ako kultúrnej cesty, novej kresťanskej intelektuálnosti, otvorenejšej a ochotnej rozšírenejšieho dialógu, ktorí verejne obhajovali Cirkev. Mnohé z týchto osôb, ponorených do romantického kultúrneho prostredia, ktoré sa dištancovalo od racionalizmu a zároveň pripisovalo hodnotu tradícii, mysticismu a duchu, sa snažilo zaceliť trhlinu medzi náboženskou a profánnou kultúrou.

Na ďalších miestach sa však ukázali mimoriadni laici, skutoční vodcovia, ktorí sa zo všetkých síl zaviazali k verejnej obrane Cirkvi a stali sa akoby vlajkou viery. Význam ich práce a nasadenia bol pre Cirkev rozhodujúci. Bez týchto otvorených a zodpovedných laikov sa určite nedá vysvetliť ani evolúcia teológie v Nemecku, ktorá obnovila dialóg s filozofiou, dejinami a sekulárnym myslením (v Tübingene), ani pochybnosti, ktoré neskôr viedli k zrodu biblických, liturgických a patristických hnutí 19. storočia, ani prebudenie sociálneho katolicizmu či zrod Katolíckej akcie.

▲ Pomalé uvedomenie si

Revolučné hnutia, ktoré vypukli v Európe v roku 1848 ukazujú, ako sa pozície začali polarizovať. Začali si raziť cestu tie najradikálnejšie nápady. Tradicionalisti a liberáli dospeli k zvláštnemu spojenectvu, keď zredukovali vieru na kult a zavreli katolicizmus do sakristií, čím vykorienili všetky spoločenské a verejné aktivity katolíkov. A práve liberálni laici pochopili, že návrat k starému systému či obnova kresťanstva už neboli možné. Spoločnosť sa stala pluralitnou a liberálnou, už nebola náboženská ako celok. A to bol dôvod, prečo Cirkev musela čeliť výzve slobody a prostredníctvom tlače a nástrojov samotnej moderny vstúpiť do arény spoločenského života, aby prinášala svoje poslanstvo a svoje svedectvo. Medzi významné osobnosti tej doby patrili: kňaz a filozof Félicité de Lamennais, spočiatku neochvejný zástanca starého systému, ktorý však v novinách *L'avenir* založenými v roku 1830 neskôr obhajoval spojenectvo medzi katolicizmom a slobodou; publicista a historik Charles de Montalembert, žiak de Lamennaisa, ktorý bojoval za prítomnosť Cirkvi v školách a za mnohé iné slobody; tí, ktorí sa vydali na

cestu sociálneho katolicizmu ako intelektuál Frederik Ozanam z Milána, ktorý založil konferencie svätého Vincenta de Paul (v roku 1839 ich bolo vo Francúzsku 39; v roku 1848 ich bolo 282 vo Francúzsku so 108 pobočkami v iných krajinách). Nehovoriac o kňazovi a intelektuálovi Henri-Dominique Lacordaireovi, ktorý znovu priviedol dominikánov do Francúzska a sám sa stal dominikánom; či básnikovi a politikovi Alphonse de Lamartineovi. Dôležití boli aj Giuseppe Toniolo, Antonio Rosmini či Armida Barelliová v Taliansku.

Význam prítomnosti a konania týchto a mnohých iných laikov v tej pohnutej dobe bol prorocký. Faktami ukázali, že Cirkvi nemá budúcnosť, ak neberie ohľad na laikov. A otvorili inú cestu evanjelizácie: namiesto toho, aby sa ňou zaoberal niekto hore, ako ovocie kontroly Cirkvi nad spoločnosťou a zákonodarstvom, pochopili evanjelizáciu ako premenu časných vecí zvnútra, snažiac sa osvetliť tieto veci svetlom evanjelia, pri plnom rešpektovaní autonómie stvorenia. Práve toto je nenahradiateľné povolanie kresťanského laika.

Skúsenosť z farnosti v strednom Taliansku

Komunita sa rodí zo žitého Božieho slova

Maria do Sameiro
Freitasová

Appignano je obec s približne 4000 obyvateľmi v diecéze Macerata (Taliansko). Pozvali ma sem priatelia na *Sviatok Slova života*, ktorý sa koná každý rok a je v ňom zapojená prakticky celá dedina. Zaujal ma názov: žeby slová Písma boli tak príťažlivé a dokázali by zapojiť obyvateľstvo celej obce tak, aby sa všetci stretli a oslavovali? Alebo je to len vymyslený názov pre zvyčajné farské oslavy, kde väčšiu časť programu tvorí večer s priateľmi, dobré jedlo, pitie a nejaký známy spevák, ktorý priláka mladých ľudí?

Do farnosti som prišla večer a zbadala som, že okolo farskej sály pri kostole bolo veľa ľudí: deti, mladí, rodiny... Boli tam aj viaceré hudobné nástroje, ale nevidela som plagáty s menami známych hudobných skupín, skôr to boli mladí ľudia, ktorí stavali pódium a zároveň mali hudobnú skúšku.

Sieť konkrétnych a inkluzívnych vzťahov

Appignano je obec v regióne Marche, kde už niekoľko rokov napreduje skúsenosť farnosti ako spoločenstva. Začali skupinami so Slovom života, v ktorých sa delia o to, ako sa im darí uviesť do praxe nejakú vetu z Písma. Každý rok sa v Appignane koná sviatok Slova života. Autorka opisuje, ako táto prax priniesla rozkvet ich farského spoločenstva.

Privítali ma vrelo. Povedali mi, že tam je aj sestra chlapca, ktorý odišiel do neba pred niekoľkými mesiacmi. Mal len 13 rokov a trochu výnimočným spôsobom zjednotil celú dedinu. Počas troch rokov jeho choroby sa okolo neho stretali spolužiaci. Aby mohol ísť s nimi na prvé sväté prijímanie, ako si to želal, rozhodli sa ho o rok odložiť. Keď sa neskôr Andrea vrátil z nemocnice bez vlasov, aj oni si ostrihali vlasy a oholiť hlavu, aby sa necítil nepríjemne. Po jeho odchode do neba v Appignane vznikol turnaj v malom futbale, ktorý Andrea mal tak rád a v ktorom sa ukázal ako vynikajúci brankár. Turnaj je tak stále nielen spoločnou spomienkou na Andreu, ale aj príležitosťou, aby sa všetci cítili ako jedna veľká rodina. Zúčastňujú sa ho deti, mládež i dospelí, Andreovi priatelia s rodinami, kamaráti zo školských táborov a všetci, ktorí mu boli blízki a mali ho radi. Aj v ten večer boli prítomní.

Ludia veriaci i bez náboženskej viery

Kým sme čakali na začiatok oslavy, rozprávali mi množstvo veľkých aj malých príbehov. Ako ten o výstavbe nového kostola a oratória. V určitej chvíli, keď už nezostali financie na pokračovanie stavby, prišiel jeden farník s nápadom ísť a zaklopať na dvere rôznych podnikateľov v ich regióne, nielen praktizujúcich katolíkov. A tak aj urobili. Medzi veriacimi a ľuďmi bez náboženského presvedčenia tak vznikol pekný vzťah. Zaujímavé bolo, že každý začal považovať nový kostol Ježiša Vykupiteľa za ich vlastný a vznikol hrejivý dojem, že oratórium vlastne patrí všetkým.

Jednou z posledných aktivít, na počiatku ktorej bola synergia medzi obcou a farnosťou, bol bazár *Otvorené srdce*. Táto iniciatíva sa zrodila z konkrétnej pomoci človeku v núdzi a rozšírila sa do celej komunity. V priebehu pár dní našli vhodný priestor, prihlásilo sa niekoľko dobrovoľníkov a jeden finančný poradca bol ochotný bezplatne vybaviť všetky úradné záležitosti. Po dvoch týždňoch mohli obchod otvoriť.

Ľudia tam nosia svoje prebytky a osoby v núdzi si ich môžu kúpiť za symbolickú cenu. Týmto spôsobom sa uspokojia naliehavé potreby dedinčanov, či už podarovanými vecami alebo nejakou vyzbieranou sumou. Obchodík sa tak stal príležitosťou stretnúť najrôznejších ľudí, s ktorými sa začali vytvárať vzťahy vzájomnosti, pomoci a priateľstva.

Medzitým som videla, že na slávnosť prichádzalo čoraz viac ľudí: podnikatelia, ľudia angažovaní v civilnom alebo cirkevnom sektore, rodiny, dokonca ľudia aj z blízkyh diecéz, ktorí prišli zažiť túto chvíľu ako ja.

Všetko sa odohralo v atmosfére veľkej radosti. Andreova sestra robila moderátorku

a uvádzala rôzne skupiny, ktoré sa striedali na pódiu. To, čo hovorili, neboli len slová, ktoré mali prilákať zvedavcov; boli to skúsenosti žitého evanjelia! Bolo to vidno z neustáleho odkazovania na frázy z Písma a z radosti, ktorú mali, keď hovorili o tom, ako žili evanjelium. Trvalo niekoľko hodín, kým sa všetci vystriedali, každá skupina sa podelila o niečo výnimočné, a sprevádzali to piesne a scénky v podaní mladých ľudí a detí, aby svedčili, aké krásne a príťažlivé je spoločne žiť Božie slovo.

Evanjelium ako kuas tvoriaci nové myslenie

Večer ma prijala domov jedna rodina a ráno som sa snažila pochopiť, kde vlastne som. Keď som sa začala zaujímať o to, ako sa v tejto dedine podarilo vytvoriť tak živé, príťažlivé a radostné spoločenstvo, mnohí mi začali rozprávať o ich bývalom farárovi Piovi Pesaresim. Práve on pred mnohými rokmi vytvoril prvú skupinu Slova života, v ktorej si čítali Božie slovo, premýšľali o ňom a rozprávali si, ako konkrétne sa im darilo podľa neho žiť. Tak sa postupne zrodili rôzne skupiny Slova života, inšpirované charizmou jednoty Chiary Lubichovej. Presvedčení, že o slovách evanjelia by sa nemalo len rozjímať, ale malo by sa podľa nich aj žiť, vyberú si nejaký úryvok evanjelia – alebo z inej časti Písma – a snažia sa celý mesiac žiť podľa neho. Na nasledujúcom stretnutí sa podelia o to, ako Slovo pôsobilo v každom z nich. Vďaka tomuto vzájomnému podeleniu mnohí porozumejú skutočnostiam nanovo alebo vznikajú konkrétne projekty, no najmä dochádza k zmene ich myslenia, ktoré je stále viac inšpirované evanjeliom.

„Pán farár Pio k tomu pozval niekoľkých farníkov – hovoria mi – a ovocie bolo vidieť okamžite nielen v našich osobných životoch, ale aj v živote celej komunity, ktorá

poskočila v kvalite vzťahov a solidarite. Počas rokov sa skupina veľmi rozrástla, chceli sa zapojiť ďalší mladí ľudia, dospelí, rodiny. Mladí následne vytvorili hudobnú skupinu „Diamant“, ktorá začala prinášať tento život evanjelia aj do iných častí diecézy, a tak skupiny Slova života vznikajú aj v iných farnostiach. Božie slovo sa tak ukazuje ako kvas, ktorý prekvasí celé spoločenstvo.“

Môj čas návštevy sa chýlil ku koncu napriek tomu, že som si nedokázala vypočúť všetky tie iniciatívy, ktoré učinili z farnosti Appignano otvorené spoločenstvo a živú súčasť územia nielen na duchovnej úrov-

ni, vďaka katechézám, liturgiám, vzťahom s inými komunitami a hnutiami, ale aj na úrovni sociálnej. Videla som, že je to spoločenstvo, ktorého súčasťou sa cítia byť nielen tí, ktorí pravidelne chodia do kostola a do farského centra, ale aj mnohí ďalší, ktorí sa rozličnými spôsobmi podieľajú na rôznych aktivitách. Je to farnosť, ktorá je „svätyňou, do ktorej sa chodia napiť vysmädnutí, aby vládali pokračovať v ceste, centrum neustáleho misijného snaženia“ (EG, 28). Odchádzam s presvedčením, že Cirkev je skutočne pre celé ľudstvo „sviatosťou Boha“. Naozaj som tu zažila zjednotený Boží ľud!

Z farnosti Sainte Famille v arcidiecéze Bujumbura (Burundi)

Cirkev ako rodina a malé kresťanské spoločenstvá

Innocent Thibaut
Ndoreraho

V mnohých častiach sveta sa život vo farnostiach čoraz viac odvíja v malých kresťanských spoločenstvách, v ktorých medziľudský rozmer viery sa stáva veľmi konkrétny a intenzívny. To je to, čo zažívajú vo farnosti Sainte Famille v Kiname v arcidiecéze Bujumbura (Burundi). Autor tohto príbehu je nielen farárom tohto spoločenstva, ale aj biskupským vikárom pre celé mesto.

Sainte Famille je farnosť s viac ako 150 tisíc obyvateľmi, vrátane 80 tisíc katolíkov, v severnom predmestí Bujumbura, hlavného mesta Burundi. Tu, kde mnohí žijú v chudobe, ešte stále pociťujeme dôsledky vojny z roku 1993, ktorá zasiahla aj miestnych ľudí. A prijímame mnohých, ktorí prichádzajú z vidieka, hľadajúc lepší život.

Avšak nie všetko je negatívne – je veľa kresťanov, ktorí chodia do kostola: každú nedeľu celebrujeme 25 krát. Keďže ako kňazi sa všade nedostaneme, katechéti vedú nedeľné slávenia Božieho slova.

Rizikom je stať sa – zo sociologického hľadiska – „masovou Cirkvou“. Mať veľa kresťanov, ktorí chodia na sväté omše a prijímajú sviatosti, neznamená automaticky byť Božou rodinou. Áno, často používame rôzne formačné materiály a usmernenia pre liturgický život, čo Cirkev pripravila, ale väčšina ľudí žije v anonymite, bez toho, aby sa cítili ako skutočné *kresťanské spoločenstvo*.

Zažiť spoločenstvo

Keď som v roku 2009 prišiel na toto miesto, pýtal som sa sám seba, čo mám robiť, aby som vybudoval Cirkev ako spoločenstvo. Pokračovali sme v tejto úvahe s farskou pastoračnou radou, vychádzajúc zo slov posynodálnej exhortácie *Cirkev v Afrike*, ktorá okrem iného tvrdí: „Cirkev ako rodina bude schopná naplno ukázať svoju podstatu iba rozvetvením sa do spoločenstiev dostatočne malých na to, aby umožňovali úzke medziľudské vzťahy. Charakteristiky takýchto komunit zhrnulo zhromaždenie takto: musia to byť miesta, kde sa najprv postarajú o vlastnú evanjelizáciu a potom prinesú radostnú

zvest' iným; preto musia byť miestami modlitby a počúvania Božieho slova; spoluzodpovednosti samotných členov; odbornej prípravy v cirkevnom živote; reflexie nad rôznymi ľudskými problémami vo svetle evanjelia“ (89).

Vo svetle týchto usmernení pre Cirkev v Afrike sme si povedali, že jedinou možnosťou, ako žiť a prežívať spoločenstvo medzi kresťanmi, bolo zamerať sa na malé spoločenstvá zložené z ľudí z rovnakého územia, ktorí majú rovnakú vieru: rozdelili sme sa do dvadsiatich až štyridsiatich rodín, ktoré s pomocou farnosti koordinuje komisia ôsmich ľudí, z ktorých dvaja sú mladí. Každé spoločenstvo sa stretáva raz týždenne na chvíľu modlitby, po ktorej nasleduje podelenie sa o plody Božieho slova a hneď potom výmena názorov, aby sme spoločne čelili životným výzvam.

Miesta dialógu, kde sa cítime ako bratia a sestry

Dnes má farnosť Kinama 105 komunít. V krajine zranenej cyklickými vojnami sú miestom dialógu a zmierenia; miestom, kde sa môžeme navzájom považovať za bratov a sestry.

V malých komunitách hovoríme o všetkom: o živote Cirkvi, o evanjelizácii, o rodine, atď. Sú miestom otvorenosti a rozhovoru aj s kresťanmi z iných cirkevných realít a medzi rôznymi charizmatickými rodinami. V malých spoločenstvách sú totiž členovia z rôznych hnutí a chariziem. Všetci, ktorí žijú a modlia sa spolu, sa nakoniec navzájom poznajú a vážia si jeden druhého. Je to dialóg života. Cirkev už neexistuje bez malých spoločenstiev.

Existuje aj konkrétna podpora, ktorú si ako kresťania navzájom poskytujeme a prijímame. Naša oblasť je veľmi chudobná – rovnako ako celá krajina, je zapletená do politickej krízy, ktorá trvá roky – a nie je

nezvyčajné, že si členovia komunity navzájom pomáhajú. Vďaka tomu je pomoc tým, ktorí to potrebujú, jednoduchšia a prirodzenejšia, pretože je to často malá komunita, ktorá identifikuje a nahlási veľkému cirkevnému spoločenstvu ľudí, ktorí pomoc potrebujú.

Preto máme v týchto malých kresťanských komunitách aj školenia v programe SILC (Savings and Internal Lending Communities – Komunity sporenia a interných úverov). Členovia zhromažďujú časť svojich úspor a tí, ktorí to potrebujú, môžu získať pôžičku od samotnej komunity, ktorú potom splácajú spôsobom uvedeným v programe. Pomocou týchto úverových projektov a odbornej prípravy sa rozvíja solidarita a bojuje sa proti chudobe. Komisia zložená z niekoľkých laikov a kňaza vo farnosti sleduje malé spoločenstvá, aby školila vedúcich a zostavovala vzdelávací program, ktorý sa má rozvíjať počas roka.

Zrelí členovia Cirkvi, ktorí sa plne zúčastňujú a angažujú

Tento život prináša veľa ovocia. Na jednej strane pozorujeme duchovný rast. Kresťania sa ukazujú ako zrelí členovia Cirkvi, plne zapojení, zúčastnení a zaangażovaní. Na druhej strane sa tento evanjelizačný projekt stáva miestom formácie a spoločenstva. Teraz sa v kostole malé kresťanské komunity starajú o čistotu, poriadok a bezpečnosť. Kňazom poskytujú aj jedlo, pretože pochopili, že kňazi sú v službe všetkým. V malých komunitách sa mnohé páry, ktoré predtým iba spolu žili, rozhodli uzavrieť cirkevný sobáš. A niektorým odlúčeným manželom sa pomohlo zachrániť ich manželstvá.

Spolupracujeme aj s diecéznou komisiou pre spravodlivosť a mier, ktorá má miestne sídla. Táto komisia často pomáha nájsť riešenia medzi spornými stranami, dokáže

vyriešiť spor skôr, ako sa dostane na súd, čím sa vyhne dlhým a bolestivým zvadám s následnými finančnými výdavkami.

Samozrejme, nie vždy ide všetko hladko. Pastoračná práca s malými kresťanskými komunitami je v skutočnosti dosť náročná, pretože je potrebné byť v ich blízkosti a pravidelne ich navštevovať, trpezlivo ich sprevádzať, deliť sa o radosti a bolesti. Ale to, že vidíme ovocie tohto konania, vynahrádza vloženú námahu, pretože každý sa takto cíti byť súčasťou spoločenstva a členom Cirkvi.

V kontexte, akým je Afrika, kde rodina a komunita sú cestou k sociálnej spoločnosti, je veľkým úspechom objaviť a zažiť Cirkev ako rodinu, čo pravdepodobne súvisí aj s budúcnosťou Cirkvi na tomto kontinente. Pápež Ján Pavol II. dúfal, že malé kresťanské komunity sa nasadia „žiť univerzálnu Kristovu lásku, ktorá prekračuje bariéry prirodzenej solidarity klanov, kmeňov alebo iných záujmových skupín“. Dnes máme pocit, že sa tejto reality môžeme dotknúť vlastnými rukami.

Dokument Medzinárodnej teologickej komisie

Duch dnes hovorí: synodalita

Enrique Cambón

„Cirkev a synoda sú synonymá,“ hovorieval v dávnej minulosti známy otec Cirkvi a dosvedčil, že táto prax bola uznávaná a žitá od prvých storočí Cirkvi. Ale možno ešte nikdy o nej nebolo tak silné a univerzálne povedomie ako je dnes. Dokazujú to tri významné udalosti v Katolíckej cirkvi.

V prvom rade historický prejav pápeža Františka k 50. výročiu ustanovenia Synody biskupov pápežom Pavlom VI. (17.10.2015). Základné koncepty tohto prejavu boli následne prebraté a rozvinuté v apoštolskej konštitúcii *Episcopalis communio* (18.9.2018), ktorá ponúka podrobný rad pokynov o konkrétnych aspektoch, na ktoré treba dbať pri uskutočňovaní nasledujúcich synod biskupov. A napokon štúdia Medzinárodnej teologickej komisie (MTK) *Synodalita v živote a poslaní Cirkvi* (3.5.2018), ktorá podporuje a ukazuje platnosť a dôležitosť týchto rozhodnutí pápeža Františka.

Synodalita ako „konštitutívny rozmer Cirkvi“

Dokument sa začína citáciou vyjadrenia pápeža Františka v jeho príhovore k 50. výročiu Synody biskupov: „Cesta synodality

je cesta, ktorú Boh očakáva od Cirkvi tretieho tisícročia“.

Vzhľadom na uznávanú vedeckú odbornosť členov komisie je logické nájsť v dokumente určité charakteristiky, ktoré okamžite upútajú pozornosť. Napríklad presnosť analyzovania jazyka, ktorý sa používa, prináša cenné objasnenia ohľadom zhody i rozdielnosti medzi koncilom a synodou, alebo medzi spoločenstvom, kolegiálnosťou a synodalitou. Rovnaká presnosť sa nachádza v dlhých odsekoch venovaných ilustrácii histórie synod od počiatkov Cirkvi až po súčasnosť.

Druhou všeobecnou črtou hodnou povšimnutia je opätovné uvedomenie, aká dôležitá je nielen metóda a kompetencia, ale aj otvorenosť a citlivosť, s akou sa pristupuje k textom vzniknutých z viery a cirkevnej skúsenosti, aby bolo možné ich adekvátne interpretovať. Uvedomenie si, že synodalita je absolútne nevyhnutná a naliehavá, znamená, že hermeneutický prístup, ktorým komisia analyzuje tvrdenia viery a skúsenosti z minulosti a súčasnosti, pomáha zachytiť zo skúmaných textov a udalostí to najlepšie zo synodálneho potenciálu.

Teologické základy

Základným cieľom dokumentu je predstaviť teologické základy, na ktorých stojí synodalita. Trojičná perspektíva vystupuje do popredia ako srdce všetkého. „Synodalita alebo konciliárnosť odráža tajomstvo trojičného Božieho života“ (116).

Po pripomenutí textu Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi ako o „ľude zhromaždenom jednotou Otca, Syna a Ducha Svätého“ (LG, 4), dokument pokračuje: „Cirkev sa v Kristovi a prostredníctvom Ducha Svätého podieľa na živote spoločenstva Najsvätejšej Trojice, ktorého cieľom je objasniť celé ľudstvo“ (43).

Ak vychádzame z týchto predpokladov, čo znamená synodalita? Sotva sa to dá vyjadriť lepšie ako nasledujúci opis, ktorý dokument opäť preberá zo slov pápeža Františka: „Synodálna Cirkev je Cirkev, ktorá počúva. (...) Veriaci ľud, biskupský zbor, biskup Ríma: každý počúva tých druhých; a všetci počúvajú Ducha Svätého“ (110).

Toto „kráčať spolu“ (čo je etymologický význam synodalita) má schopnosť osvetliť chápanie Božích znamení v znameniach čias a má veľké dôsledky v náboženskom, sociálnom a kultúrnom kontexte. Správna synodalita umožňuje „sociálnu diakoniú a konštruktívny dialóg s mužmi a ženami rôznych náboženských vyznaní a presvedčení, s cieľom spoločne realizovať kultúru stretnutia“ (106).

Obnova vyžaduje obrátenie

Pri pohľade na to, čo sa udialo od Druhého vatikánskeho koncilu po dnešok, a premýšľaní nad budúcnosťou, komisia neignoruje skutočnosť, že „ešte treba prejsť dlhú cestu“ (8).

Ako urýchliť synodálne uvedomenie a jej skúsenosť v Cirkvi? O tom sa hovorí v časti *K synodálnej obnove života a misie Cirkvi*: „Cirkev je povoláná k neustálej konverzii (...) spočíva v obnove zmýšľania, postojov, praxe a štruktúr, aby bola vždy vernejšia svojmu povolaniu“ (104).

V tomto smere je príkladom kongres Talianskej teologickej asociácie venovaný téme *Cirkev a synodalita*, na ktorom sa diskutovalo o troch konvergentných úrovniach, aby sa podarilo uskutočniť synodalitu: svedomie, formy, procesy. „Svedomie“ sa vzťahuje na odkaz synodalita, na vedomie, ktoré je Cirkev povoláná mať o sebe; „formy“ vyjadrujú pluralitu spôsobov, akými sa toto svedomie historicky vyjadrovalo;

„procesy“ sa vzťahujú na dynamiku potrebnú na jeho uskutočnenie.

V tejto súvislosti Ján Pavol II., vo svojom záverečnom prejave na synode o cirkvi v Ríme, hovoril o potrebe „škôl ekzeziológie spoločenstva“. Nie je preto prekvapujúce, že dokument MTK hovorí aj o „formácii k synodálnemu životu“ (kap. 4.2) a nazýva cirkevný život „školou života“. V skutočnosti bez kategórií a spoločného „školenia“ nie je možné budovať synodalitu.

Obzvlášť vhodné sa preto javí nasledovné usmernenie: „na základe učenia Druhého vatikánskeho koncilu rozhodne treba podporiť princíp spolu-podstaty hierarchických a charizmatických darov v Cirkvi. To si vyžaduje, aby sa do synodálneho života Cirkvi zapojili aj spoločenstvá zasväteného života, cirkevné hnutia a nové komunity. Všetky tieto reality – ktoré vznikli často na podnet chariziem od Ducha Svätého prijatých na obnovu života a misie Cirkvi – môžu poskytnúť dôležité skúsenosti prejavov synodalita v živote spoločenstva a dynamiky komunitného rozlišovania, ktoré sú v nich prítomné, ako aj podnety na objavenie nových spôsobov evanjelizácie. V niektorých prípadoch ponúkajú tiež príklady integrácie rôznych cirkevných povolaní v perspektíve ekzeziológie spoločenstva“ (74).

Dokument sa uzatvára dúfajúc, že „Mária, Božia Matka a Matka Cirkvi, (...) bude sprevádzať synodálne putovanie Božieho ľudu, ukazujúc mu smer a učiac ho peknému, nežnému a mocnému štýlu tejto novej etapy evanjelizácie“ (121).

editoriál

- 1 Cirkev v meniacej sa epoche**
Hubertus Blaumeiser a Carlos García Andrade CMF

spiritualita jednoty

- 3 Mám jeden sen**
Chiara Lubichová

učenie Cirkvi

- 5 Mať účasť na budúcnosti**
Pápež František

prehĺbenie

- 7 Čo Duch hovorí Cirkvi**
Aké sú cesty, po ktorých by sme sa mali vydať?
Piero Coda
- 12 Vyzuť si sandále pred „svätou zemou“ druhého**
Echo z ekumenických vzťahov
Callan Slipper
- 14 Vnímavosť na život s druhými**
Echo z Latinskej Ameriky
Susana Nuinová
- 16 Duch Svätý na ceste našich cirkví**
Echo z Ázie
Andrew Gimenez Recepcion
- 18 Profil Cirkvi zajtrajška**
Úvahy o sebaepochopení Cirkvi v dnešnej dobe
Klaus Hemmerle
- 24 Charizmy a zasvätený život**
Úvaha vo svetle *Evangelii gaudium*
Fabio Ciardi OMI

svedkovia

- 29 Pavol VI.: prorok, apoštol, sprostredkovateľ**
Postava, ktorá rozbehla dejiny, ktoré dnes píšeme
Maria Voceová
- 33 Charizmy – tvorcovia kultúry**
Historické poslanie a dnešné dôsledky
Marina Mottaová SBG
- 37 Vždy je „hodina laikov“**
Úloha laikov po Francúzskej revolúcii
Carlos Garcia Andrade CMF

dobrá prax

- 40 Komunita sa rodí zo žitého Božieho slova**
Skúsenosť z farnosti v strednom Taliansku
Maria do Sameiro Freitasová
- 43 Cirkev ako rodina a malé kresťanské spoločenstvá**
Z farnosti Sainte Famille v arcidiecéze Bujumbura (Burundi)
Innocent Thibaut Ndoreraho

Cirkev v dialógu

- 46 Duch dnes hovorí: synodalita**
Dokument Medzinárodnej teologickej komisie
Enrique Cambón

Ako porozumieť synodalite?

Pomôže naša knižná novinka

Publikácia je výsledkom spolupráce slovenských a českých autorov. Ich cieľom bolo vytvoriť text, ktorý je prístupný širokej verejnosti, no zároveň pevne zakotvený v teologickej reflexii a učení Cirkvi.

Text je usporiadaný formou otázok a odpovedí, vďaka čomu sa čitateľ ľahko zorientuje a nájde odpovede na aktuálne otázky týkajúce sa synodálneho procesu. Kniha

vysvetľuje základné pojmy, objasňuje vývoj inštitúcie Synody biskupov, zakotvuje synodalitu v Tradícii Cirkvi a zároveň predstavuje konkrétne nástroje – metódu rozhovoru v Duchu a komunitné rozlišovanie.

Jazyk: slovenčina

Počet strán: 120

Väzba: mäkká

Rozmer: 130 x 200 mm

Navštívte náš eshop
obchod.nm.sk

Objednávajte telefonicky
0911 178 276

Vydavateľstvo
Nové mesto

Ekklesia vo svete

Anglická verzia: www.ekkleσιαonline.org

Francúzska verzia: *Unité et Charismes*, Nouvelle Cité
unitecharismes@focolari.fr

Nemecká verzia: *Das Prisma*, Verlag Neue Stadt
verlag@neuestadt.com

Španielska verzia: *Ekklesia*, Editorial Ciudad Nueva
info@ciudadnueva.es

Slovinská verzia: *Ekklesia*, Zavod Novi svet
narocila@novisvet.si

Talianska verzia: *Ekklesia*, Città Nuova edd.
ekkleσια@cittanuova.it

Južná Amerika a Karibik: *Ekklesia*, Ciudad Nueva
ekkleσια@ciudadnueva.com.ar

Brazílska verzia: *Ekklesia*, Editora Cidade Nova
ekkleσια@cidadenova.org.br

